

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"เพศ" เป็นสิ่งคิดคำนึงมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิตไป การที่มนุษย์รู้จักเพศของตน และเพศตรงข้ามเป็นอย่างดีย่อมจะช่วยให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้เพศศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์เราทุกคน เพศศึกษาไม่ใช่เรื่องลามกอนาจาร ในทางการศึกษาแล้วเรารู้จักกันว่าเรื่องเพศเป็นความรู้ทั่วไป ซึ่งควรจะให้เด็กศึกษาภายในขอบเขตแต่ละวัย โรงเรียนควรจะหาวิธีการที่ถูกต้อง และเหมาะสมสำหรับเด็กที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เพื่อที่จะตอบคำถามและสนองความสนใจของเด็กในแนวทางอันเป็นการสร้างเสริมคุณธรรมให้แก่ตัวเด็กต่อไป

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ดังนั้น การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยจะครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของเพศศึกษา
2. การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ (ตั้งแต่วัยทารกถึงวัยรุ่น)
3. พัฒนาการของความสนใจในเรื่องเพศ (ตั้งแต่อายุต่ำกว่า 5 ปี ถึง 19 ปี)
4. โครงการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
5. การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของเพศศึกษา

ก่อนจะกล่าวถึงความหมายเพศศึกษาเราควรจะได้ทำความเข้าใจกับคำว่า เพศ (Sex) เสียก่อน

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า "เพศหมายถึงลักษณะที่ให้รูปร่างหญิง หรือชาย" เคิร์ค เคนคอลล (Kirkendall) ได้กล่าวขยายความเพื่อความเข้าใจเรื่องเพศให้ดียิ่งขึ้น โดยอธิบายไว้ว่า เพศมีความหมายและขอบเขตกว้างมาก เช่นเดียวกับคำว่า "ชีวิต" เหมือนกัน จึงไม่สามารถจะใช้คำอธิบายอย่างสั้น ๆ ได้ แต่

ก็พอสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องเพศเป็นแรงกระตุ้น หรือเครื่องเร้าใจอันทรงพลังยิ่ง ที่ทำให้เพศชาย และเพศหญิงเกิดความสนใจซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยทำให้การประกอบกิจการต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น
 2. เรื่องเพศเป็นสิ่งที่สามารถกำหนดบทบาท กิริยาท่าทาง ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนเราอย่างเห็นได้ชัด นอกเหนือไปจากความสามารถที่เพียงแต่จะแบ่งมนุษย์ออกเป็นเพศชายและเพศหญิงให้แตกต่างกันเท่านั้น แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าเพศใดจะสำคัญยิ่งหย่อนไปกว่ากัน
 3. เรื่องเพศเป็นธรรมชาติที่แฝงอยู่ในร่างกาย และจิตใจของคนเราอย่างลึกซึ้งและถาวร ซึ่งจะแสดงบทบาทสำคัญที่สุดให้เห็นได้ในชีวิตรักและการครองเรือน
 4. เรื่องเพศเป็นสิ่งที่สามารถกลบฝังกาลให้ชีวิตมีความต่อเนื่องกัน จากช่วงชีวิตหนึ่งไปยังอีกช่วงชีวิตหนึ่ง โดยกระบวนการทางการสืบพันธุ์ ซึ่งความต่อเนื่องนี้จะช่วยทำให้ลักษณะชีวิตหลายสิ่งหลายอย่างของพ่อแม่สามารถถ่ายทอดไปสู่ลูกได้¹
- คาเตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้คำจำกัดความของคำเพศศึกษาว่า
1. เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับขบวนการ และปัญหาของการสืบพันธุ์
 2. เป็นการศึกษาที่จะให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศ การควบคุมพฤติกรรมทางเพศ และแรงขับทางเพศ
 3. เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ปัญหาส่วนตัวและกลุ่มชนซึ่งเนื่องมาจากข้อเท็จจริงทางชีววิทยาว่า มนุษย์มี 2 เพศ คือ เพศชายและเพศหญิง²

1

Lester A. Kirkendall, Understanding Sex "Guidance Series," Booklets 145; Illinois: Science Research Associates, Inc., 1960), p. 8.

2

Carter V. Good, Dictionary of Education, 3d ed. (New York: McGraw-Hill Book Co., 1974), p. 531.

ในรายงานขององค์การอนามัยโลก (WHO Technical Report Series)
 เลขที่ 442 ได้กล่าวว่า เพศศึกษาคือการสอนให้เด็กเข้าใจถึงกายวิภาค สรีรวิทยา
 จิตวิทยา สังคมวิทยา และจรรยาทางค่านเกี่ยวกับเพศ รวมทั้งการเน้นเรื่องความ
 รับผิดชอบ และทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศที่เหมาะสมกับสังคมและประเพณีอันดีงามของ
 เรา ¹

แพทย์หญิงศรีธรรม ธนะภูมิ จิตแพทย์และกุมารจิตแพทย์ หัวหน้าหน่วยจิตเวช
 ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ให้ความเห็นว่า

เพศศึกษาหมายถึงการให้ความรู้ ความกระจ่างเกี่ยวกับเพศของสิ่งมีชีวิต
 รวมทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ ทั้งนี้ได้หมายถึงแต่ความรู้เกี่ยวกับระบบอวัยวะสืบพันธุ์แต่
 อย่างเดียว หากยังหมายถึงลักษณะนิสัยอันเป็นคุณสมบัติแตกต่างกันในเพศทั้งสอง รวม
 ทั้งสนับสนุนการพัฒนาการในเจตคติให้เหมาะสมกับเพศของบุคคลนั้น เพื่อที่เราจะปรับ
 ตัวในสังคม สิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดี ²

จากความหมายเพศศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เพศศึกษามีความหมายกว้างมาก
 แต่ทุกความหมายของเพศศึกษามีเป้าประสงค์เดียวกันคือ การมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทั้งใน
 ครอบครัวและสังคม เพศศึกษาเป็นขบวนการศึกษาต่อเนื่องถึงความเข้าใจในมนุษย์ทั้ง
² เพศ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่
 อย่างมีความสุข พร้อมทั้งสามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ในทุก ๆ ด้าน จึงนับได้ว่า เพศศึกษาเป็นกุญแจดอกสำคัญในการที่จะเปิดประตูนำทางให้
 บุคคลพบกับความสุขและความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจะเป็นรากฐานที่มั่นคงและสำคัญยิ่งของ
 สังคมสืบไป

¹ สยามวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนคริน-
 ทรบรมราชชนนี, เพศศึกษา, หน้า 12.

² สมศรี กุศลนันท์, "น่านาทัศนะเกี่ยวกับเพศศึกษา," รามาธิบดี
 4 (มีนาคม 2517) : 61-80.

การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ

การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวกับแรงผลักดันทางเพศ บทบาททางเพศ และพฤติกรรมทางเพศ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ลักษณะประจำตัวของคน ๆ นั้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์¹

ตามธรรมชาติแล้วการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจจะต่อความถูกต้องมาตลอด โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยแรกเริ่ม วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละวัยและแต่ละช่วงของชีวิตนั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันไม่ขาดตอน แต่ละคนจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ตามสังคมสิ่งแวดล้อมและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศก็เป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของร่างกายและจิตใจอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ จึงมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศอยู่ควบเสมอ ขณะเดียวกันเมื่อมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ ก็มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจอยู่ควบเหมือนกัน²

การที่จะกล่าวถึงการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางเพศของเพศชายและเพศหญิงอย่างสมบูรณ์นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ความคิดเห็นของ ซิกมันด์ ฟรอยด์

¹ เอนก อารีพรค และ สุวีณา อารีพรค, เรียนรู้เรื่องเพศ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 87.

² บุญสม มาร์ติน และ สำออง พวงบุตร, หนังสือเรียนพลานามัย รายวิชา พ 401 - พ 402 สุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2524), หน้า 90.

นักจิตแพทย์ และนักจิตวิเคราะห์ ซึ่งได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้งพัฒนาการทางเพศไว้ด้วย โดยอาศัยประสบการณ์ที่เขาได้รับจากการรักษาผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิต เขาได้คิดค้นทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องเพศไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีลิบิโด (Libido) ได้อธิบายไว้ว่า Libido เป็นพลังงานของจิตใจ และเป็นเครื่องบอกถึงความรุนแรงของอารมณ์เพศ (Sex Drive) ในคน ๆ นั้น อารมณ์เพศเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับสรีรวิทยาของร่างกาย แต่อาจถูกกระตุ้นจากแรงภายนอกได้ อารมณ์เพศพบในเด็กด้วย แต่มีลักษณะแตกต่างจากอารมณ์เพศในผู้ใหญ่ ลักษณะของอารมณ์เพศในเด็กนั้นจะมีแหล่งกำเนิดของอารมณ์เพศจะอยู่ที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายและเปลี่ยนแปลงตำแหน่งไปตามวัย เช่น ระยะเวลาขบปีแรกอยู่ที่ปาก ระยะเวลา 1-2 ปี อยู่ที่วารหนัก ระยะเวลา 3-5 ปี อยู่ที่อวัยวะเพศ เป็นต้น และความสุขทางเพศของเด็กเป็นความสุขที่ได้รับจากตัวเอง ไม่มีบุคคลหรือวัตถุที่เป็นความปรารถนาทางด้านเพศเกี่ยวข้อง
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับปมบิคุซาค (Oedipal Complex) ในระยะ 3-5 ปี ซึ่งเป็นระยะที่ความสุขของเด็กอยู่ที่อวัยวะเพศ เป็นระยะที่พ่อหรือแม่ที่เด็กจะมีความต้องการแข่งขันกับพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกัน เพื่อให้ตนเป็นที่รักของพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้าม ความต้องการดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจของเด็ก เพราะเขายังต้องการพึ่งพ่อก่อน ความขัดแย้งภายในจิตใจนี้เรียกว่า ปมบิคุซาค การแข่งขันดังกล่าวทำให้เด็กพยายามลอกเลียน ลักษณะทาง อารมณ์ นิสัย จริยธรรม และอุดมคติจากพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกัน แต่การลอกเลียนแบบนี้จะเกิดได้สมบูรณ์เมื่อเด็กมีพ่อและแม่อยู่ครบ มีความสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ และบทบาทความเป็นชายหรือหญิงของพ่อแม่ถูกต้อง การลอกเลียนแบบนี้ก่อให้เกิดบทบาทของความเป็นชายหรือหญิง ความประพฤติทางเพศที่เหมาะสม และมีโนธรรมในเด็ก ตรงกันข้ามถ้าการลอกเลียนแบบนี้ไม่สมบูรณ์ หรือไม่ถูกต้อง เด็กจะมีบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม และอาจเกิดความผิดปกติทางเพศ เช่น มีความประพฤติไม่เหมาะสมกับเพศของตน ชอบแต่งกายแบบเพศตรงกันข้าม หรือเป็นรักรวมเพศ เป็นต้น

การแข่งขันกับพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกันตน ทำให้เด็กชายมีความกังวลว่า พ่อจะตัดอวัยวะเพศของตน เพราะเขาคิดว่าลักษณะของอวัยวะเพศหญิง ซึ่งต่างจาก ของเขานั้นเนื่องจากถูกตัดไป เรียกว่า กลัวถูกตัด หรือถูกทอน (Castration Anxiety) ความกังวลนี้ไม่เฉพาะเรื่องถูกตัดอวัยวะเพศอย่างเดียว แต่รวมไปถึงการกลัวจะถูก ฆ่าตัด และการกลัวความตายด้วย ส่วนเด็กผู้หญิงจะอิจฉาเพศชาย ซึ่งเป็นเพศที่เหนือ กว่า และแข็งแรงกว่า คอยเหตุที่ตนไม่มีองครชาติ ปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมนี้เรียกว่า การอิจฉาอวัยวะเพศ (Penis Envy)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับความสุขสุดยอดทางเพศ (Orgasm) ฟรอยด์เชื่อว่า ความสุขสุดยอดทางเพศของหญิงมี 2 ชนิด คือ ความสุขสุดยอดจากการกระตุ้นที่คลิตอริส (Clitoral Orgasm) และความสุขสุดยอดจากการกระตุ้นที่ช่องคลอด (Vaginal Orgasm) จากการที่ฟรอยด์เชื่อว่าในจิตไร้สำนึกของเด็กผู้หญิงมีความอิจฉาเด็กผู้ชายที่มีองครชาติ เด็กผู้หญิงจะมองคลิตอริสของตัวเองว่าเป็นองครชาติที่ชำรุด เพราะ ฉะนั้นการมีความสุขสุดยอดจากการกระตุ้นที่คลิตอริสเป็นความสุขที่ไม่สมบูรณ์ หรือไม่ ปกติเมื่อเปรียบเทียบกับความสุขสุดยอดจากการรวมเพศทางช่องคลอด และเมื่อใดที่จิต ไร้สำนึกของผู้หญิงล้มเลิกความตั้งใจที่จะมีองครชาติ และยอมรับบทบาทของหญิงคือการ มีลูก ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่สำคัญ คือเปลี่ยนจากการฝักใฝ่ที่คลิตอริสมา ที่อวัยวะสืบพันธุ์ของเพศหญิง คือช่องคลอดและมดลูก และเมื่อนั้นเธอก็จะยอมรับบทบาท ทางเพศของเธอ และสามารถมีความสุขสุดยอดทางช่องคลอด¹

นอกจากฟรอยด์แล้ว ยังมีบุคคลอีกคนหนึ่งคือ คินเซย์ (Kinsey) ได้ผลิต ผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่เด่นชัดที่สุดชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับเพศในยุคคริสต์ทศวรรษที่ 20 โดย ได้รายงานพฤติกรรมทางเพศของหญิงและชายชาวอเมริกันไว้ในปี ค.ศ. 1948 เป็น รายงานที่ยิ่งใหญ่ชิ้นหนึ่งที่มีผลต่อวิชาการ และต่อสังคมมาก นอกจากนี้ผลงานของ คินเซย์เกี่ยวกับอารมณ์เพศในวัยเด็กก็สนับสนุนความคิดของฟรอยด์ เกี่ยวกับอารมณ์เพศใน เด็กว่ามีจริง แต่การเล่นเพศ (Sex Play) ของเด็กอาจไม่มีจุดประสงค์หรือความ

¹ เอนก อารีพรอค และ สุวิทนา อารีพรอค, เรียนรู้เรื่องเพศ, หน้า 87-88.

สนใจเหมือนผู้ใหญ่ และส่วนใหญ่อีกเล่นกันในหมู่เด็กเพศเดียวกันมากกว่าจะเล่นกับเพื่อน
คนละเพศ

จากการศึกษาพฤติกรรมทางเพศ คินเซย์ พบว่า ร้อยละ 92 ของเพศชาย
และร้อยละ 58 ของเพศหญิง เคยกระตุนอวัยวะเพศจนถึงจุดสุดยอด สำหรับเพศชาย
เมื่ออายุ 12 ปี การกระตุนอวัยวะเพศจนถึงจุดสุดยอดจะพบเพียง 1 ใน 5 ของเด็กชาย
ทั้งหมด แต่เมื่อถึงอายุ 15 ปี จะเพิ่มเป็น 4 ใน 5 และหลังวัยรุ่นไปแล้วอัตรานี้จะลด
น้อยลงไปเรื่อย ๆ ส่วนเพศหญิงเมื่ออายุ 12 ปี มีเพียงประมาณ 1 ใน 10 เท่านั้นที่
กระทำ แต่เมื่ออายุ 15 ปี จะเพิ่มเป็น 1 ใน 5 เมื่ออายุ 20 ปี จะพบ 1 ใน 3
ของเพศหญิงทั้งหมด และอัตราจะเพิ่มขึ้นอีกเมื่อถึงวัยกลางคน ¹

ระยะการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยรุ่น
อาจแบ่งได้ดังนี้

- วัยทารก (Infancy and Babyhood) 0-2 ปี
- วัยเด็ก (Childhood) 2-12 ปี
- วัยรุ่น (Adolescence) 13-20 ปี

1. วัยทารก (0-2 ปี)

ทารกเพศชายและเพศหญิงได้มีลักษณะประจำเพศ (ชั้นที่หนึ่ง) มาเรียบร้อยแล้วตั้งแต่เกิด เช่น อวัยวะสืบพันธุ์มีมาครบบริบูรณ์ แม้แต่รังไข่ของทารกเพศหญิง ก็มีไข่ยังไม่สุกบรรจุอยู่แล้ว นับเป็นจำนวนพัน ๆ ฟอง เพียงแต่รังไข่และอวัยวะยังไม่พร้อมที่จะผลิตเซลล์เพศออกมาได้ เพราะจำเป็นจะต้องเจริญเติบโตไปอีกตามธรรมชาติ ² พัฒนาการของทารกจะรวดเร็วทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มีหลักฐานจากการวิจัย พบว่า ท่าทีและความรู้สึกของแม่ที่มีต่อทารก จะมีอิทธิพลมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ การปรับตัว และพัฒนาการ

¹ เรื่องเดิม, หน้า 88.

² สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร, เพศศึกษา, หน้า 44.

ทางอารมณ์ของทารกอีกด้วย¹ แม้จะเป็นที่รักคนแรก (First Love Object) เพราะแม่จะเป็นผู้บันดาลทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ให้ทารกได้ทำตามความต้องการ

พัฒนาการทางเพศของทารก เป็นพัฒนาการแบบไร้เดียงสา เพียงเพื่อความพอใจที่จับสั่นในตัวเองเท่านั้น ไม่เหมือนพัฒนาการทางเพศในวัยรุ่นที่เป็นแบบผู้ใหญ่² เช่น อากาการแข็งตัวอวัยวะเพศในเด็กชาย และน้ำหล่อลื่นจากช่องคลอดของเด็กหญิง เกิดขึ้นได้ในขวบปีแรก แต่มีใ้ค้หมายควาามว่าเด็กจะมีความรู้สึกทางเพศแบบวัยรุ่น นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้แนวความคิดว่า อากาการเช่นนี้เป็นปฏิกิริยาทางร่างกาย (Reflex) ซึ่งควบคุมโดยระบบประสาทที่ควบคุมด้วยสมองมากกว่าจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ หรือจิตใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ เด็กจะมีอาการซึ่งแสดงถึงการตอบสนองทางเพศเท่านั้น³ แต่พอเด็กโตขึ้น ขบวนการนี้จะค่อย ๆ เปลี่ยนไป เพราะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ พรอยด์ได้กล่าวถึงลักษณะการแสวงหาความพึงพอใจของทารก (Sexual Pleasure) ว่า ทารกจะมีกิจกรรมสำคัญคือ "การดูด" ดังนั้นปากจึงมีหน้าที่พิเศษที่ทำให้เด็กมีความพอใจ จึงเรียกระยะนี้ว่า ระยะพึงพอใจทางปาก (Oral Stage) จะอยู่ในระหว่างตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ปี⁴ เด็กจะมีความสุขเมื่อได้ดูด เช่น คุนนม การดูดหัวนมมือ นิ้วมือ ตลอดจนการกัดเล็บ การอมสิ่งต่าง ๆ⁵ ถ้าความต้องการทางปากไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น ทิวแล้วไม่ได้กิน

¹ ศรีเรือน แก้วกังวาล, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา, 2518), หน้า 23.

² ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, สุรีย์ กาญจนวงศ์ และ จารุณี นะวีโรจน์, เพศศึกษา แผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2523), หน้า 72.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 127.

⁵ สุปล บุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 30.

เด็กก็จะเรียกร้องอยู่ตลอดเวลา บางทีโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ยังติดนิสัยเรียกร้อง เช่น น้อย
 เลยกลายเป็นคนกินจุบกินจิบ บางรายเมื่อประสบความสำเร็จอะไรก็หันมาหาการ
 กินเป็นที่ตั้ง เช่น คิมเหล้า ซูบุนหรี เรียกว่าการสร้างนิสัยที่เกี่ยวข้องของทางปาก
 (Oral Character) และพรอยด์อ้างว่าประสบการณ์ของเด็กที่ได้รับจากการป้อน
 หรือให้อาหารในระยะนี้ จะมีอิทธิพลสำคัญยิ่งในระยะยาวต่อคุณลักษณะที่เด็กนั้นจะพัฒนา
 ในภายหลัง เช่น ลักษณะของความเป็นมิตร การมองโลกลงในแง่ดี และความเป็นผู้มีจิตใจ
 กว้างขวาง เป็นต้น ¹

2. วัยเด็ก แยกออกมาศึกษา 3 ระยะด้วยกัน

2.1 วัยเด็กตอนต้นหรือวัยก่อนเข้าโรงเรียน (2-5 ปี)

พัฒนาการทางกายเป็นไปในแบบการเจริญเติบโตเพื่อใหทำงานเต็มที่
 เด็กสามารถ ลุกเดิน วิ่ง ไปไหนได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ เด็กสามารถเข้าใจ
 เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับโลกของผู้ใหญ่ เมื่อเด็กย่างเข้าสู่ขวบที่ 2 เด็กจะมีความสุขเมื่อมี
 การขับถ่าย พรอยด์จึงเรียกระยะนี้ว่า ระยะพึงพอใจทางทวารหนัก (Anal Stage) ²
 เด็กจะพอใจในการขับถ่าย และจะเรียนรู้เกี่ยวกับการควบคุมกระเพาะปัสสาวะ และการ
 ขับถ่ายอุจจาระของตัวเอง ในระยะฝึกขับถ่ายเด็กจะรู้จักอวัยวะเพศของตนเองในส่วน
 ที่เกี่ยวกับความสะอาดหรือสกปรก ในวัยนี้การขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะจะทำให้เด็ก
 สนุก เพราะเขาเรียนรู้ว่าเขาสามารถควบคุมหน้าที่นี้ได้ แต่พ่อแม่มักจะขัดขวางความ
 สุขที่ได้รับจากการขับถ่าย โดยสอนให้รู้ว่า อุจจาระและปัสสาวะที่ถ่ายออกมา ไม่สวย
 สกปรก และต้องควบคุม ความคิดฝันของเด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่ ก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาขับถ่าย
 ออกมา เพราะฉะนั้นการที่ผู้ใหญ่ดูแลเด็ก โดยไม่เข้าใจในสิ่งเหล่านี้ อาจทำให้เกิด
 การกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็ก หรือทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจของเด็กได้ ³

¹ สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ตำรา
พัฒนาการเด็ก (ม.ป.ท., 2518), หน้า 18.

² สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาเด็ก, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์แพรวพิทยาอินเตอร์เนชันแนล, 2517), หน้า 61.

³ เอนก อารีพรรค และ สุวัฒนา อารีพรรค, เรียนรู้เรื่องเพศ, หน้า 90.

พรอยด์ และคณะเชื่อว่า เด็กที่ได้รับการฝึกหัดขับถ่ายเป็นเวลาด้วยวิธีการอันรุนแรง เด็กจะถือ ไม่ยอมทำตามใครง่าย ๆ อาจกลายเป็นคนเจ้าระเบียบเกินไป จู้จี้ พิถีพิถันในการแต่งกาย ทรชนี่ถี่เหนียว ไม่ยอมแบ่งปันอะไรให้ใครง่าย ๆ หรือเป็น กังวลในเรื่องความสะอาด บางรายต้องล้างนมทิ้งทุกใบเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีเชื้อโรค ติดมาด้วย¹ ดังนั้นในช่วง 2 ปีแรก การนั่งกระโถนถือว่าเป็นประสบการณ์อันสำคัญ ของเด็ก และมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพด้วย เช่น ถ้ามารดาเข้มงวดในการนั่ง กระโถน และบางครั้งลงโทษด้วยแล้ว เด็กอาจแค้นเคืองโดยจงใจเล่นให้เลอะเทอะ เมื่อโตแล้วอาจเปลี่ยนรูปแบบเป็นการต่อต้านผู้มีอำนาจ แทนในรูปต่าง ๆ ตั้งแต่ชักขึ้น อย่างธรรมดาจนถึง กบฏ หรือปฏิวัติได้ อาการท้องผูกเป็นอาการที่ต่อต้านหลักเกณฑ์ เครื่องครัดของการที่ตั่งนั่งกระโถนที่พบบ่อยกว่าอย่างอื่น

ถ้ามารดาต้องอ่อนวอนทารกให้นั่งกระโถน และกล่าวชมบ่อยครั้ง เมื่อเด็ก ทำได้ เด็กจะคิดว่าการกระทำของเขามีค่ามาก เมื่อโตขึ้นเขาอาจต้องกระทำหรือ ประท้วงสิ่งต่าง ๆ เพื่อเอาใจคนอื่นหรือตัวเอง เหมือนกับที่ครั้งหนึ่งเขาได้นั่งกระโถน เพื่อเอาใจแม่ โดยทั่วไปแล้ว การให้ของขวัญ การบริจาค การใจบุญสุนทานต่าง ๆ อาจเนื่องมาจากความรู้สึกนั้นเป็นพื้นฐานด้วย.

ถ้ามารดาไปเน้นคุณค่าของกากอาหารมากเกินไป เด็กอาจมีความรู้สึก ว่า ใดสูญเสียบางอย่างไป เมื่อถ่ายออกไปครั้งหนึ่ง เด็กอาจมีความรู้สึกต่อการสูญเสียนั้น โดยรู้สึกเศร้า ไม่เป็นสุข และกังวลใจ เด็กอาจป้องกันความรู้สึกนั้นโดยปฏิเสธที่จะถ่าย ถ้าหากความรู้สึกนี้รุนแรง เมื่อโตขึ้นคนผู้นั้นจะกลายเป็นพวกประหยัด คิดเล็ก คิดน้อย และเป็นนักเศรษฐศาสตร์อย่างสำคัญ

การนั่งแช่อยู่อิงบนปากกระโถนเป็นพฤติกรรมที่น่าพิจารณาเช่นกัน การนั่งแช่บนปากกระโถน อาจเป็นการชะลอการถ่ายออกไป เพราะรู้สึกว่าการถ่ายเป็นการสูญเสียของมีค่า อย่างไรก็ตาม การนั่งแช่ให้ความพึงพอใจในตัวของมันเองด้วย เพราะผนังลำไส้ใหญ่จะถูกกดคั้น ซึ่งเป็นความสุขได้อย่างหนึ่งเหมือนกัน ฉะนั้น การนั่งกระโถน

¹ สุลล มุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 81.

ครั้งหนึ่งจึงมีทั้งความพึงพอใจในตอนเริ่มต้น และรู้สึกสูญเสียเมื่อลงท้ายสำหรับคนที่พอใจกับอาการเช่นนี้ เมื่อโตขึ้นอาจจะพัฒนานิสัยเป็นพวกชอบสะสม ชอบเป็นเจ้าของ และชอบผูกขาดสิ่งต่าง ๆ พฤติกรรมการณ์งั้นนี้อาจพัฒนาไปในรูปรู้สึกผิดก็ได้เช่นกัน จะรู้สึกเหมือนถูกกระตุกให้สละสิ่งที่เขาเป็นเจ้าของ เขาอาจใช้จ่ายเงินทองออกไปอย่างสุรุ่ยสุร่าย ทุ่มเพื้อย ด้วยวิธีที่โง่เขลาต่าง ๆ เช่น เล่นการพนันอย่างไม่ไคร่ครอง ทั้งนี้เพื่อผ่อนคลายความรู้สึกไม่สบายใจออกไป¹

เมื่อเด็กอายุ 3 ปี เด็กจะให้ความสนใจและความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจเกี่ยวกับอวัยวะเพศของตน เด็กจะได้รับความสุขทางเพศอันเกิดจากการที่ได้จับดูคลำอวัยวะของตนเองเล่น พรอยต์ จึงเรียกพัฒนาการทางเพศระยะนี้ว่า ระยะความพึงพอใจในอวัยวะสืบพันธุ์ (Phallic Stage) พัฒนาการขั้นนี้โดยปกติจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุประมาณ 3-5 ปี² เด็กจะพบว่าอวัยวะเพศสามารถให้ความสุขแก่ตนได้ เพราะฉะนั้นเด็กจะสนใจดูคลำอวัยวะเพศของตน แต่ทำที่ของพ่อแม่ที่มีต่อการกระทำของเด็กอาจทำให้เด็กเกิดความสับสน เพราะพ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่สนับสนุน แต่จะห้ามปรามไม่ให้เด็กกระทำ ทั้งที่ขณะเดียวกันสนับสนุนให้เด็กรู้จักและสนใจอวัยวะส่วนอื่นของร่างกาย หรือพ่อแม่บางคนอาจสนับสนุนเด็กให้สนใจอวัยวะเพศโดยการหัวเราะชอบใจเวลาเด็กแสดงออกทางเพศ หรือพ่อแม่บางรายก็แสดงให้เด็กดู ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเรื่องเพศ เช่น รู้สึกผิด รู้สึกละอาย และวิตกกังวล อันเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาทางเพศ³

¹ แคลวิน เอส. ฮอลล์, พื้นฐานทฤษฎีจิตวิเคราะห์ มิติใหม่ที่ปฏิบัติระบบความคิดมนุษย์, แปลโดย กิติกร มีทรัพย์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524), หน้า 158-160.

² สมาคมศัลยศาสตร์แห่งประเทศไทย, ตำราพัฒนาการเด็ก, หน้า 18.

³ เอนก อารีพรรค และ สุวิทนา อารีพรรค, เรียนรู้เรื่องเพศ, หน้า 90.

ฟรอยด์ เชื่อว่าเมื่อเด็กอายุได้ 3-4 ปี เด็กจะเกิดมีปมจิตโอดิปัส (Oedipus Complex) คือเด็กจะเกิดรักพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน เด็กชายจะรักแม่เกลียดพ่อ เด็กหญิงจะรักพ่อเกลียดแม่¹ เด็กชายอยากจะได้เห็นพ่อของตนสูญหายไปเสีย เพื่อที่จะได้แสดงความรักต่อแม่ของตน ส่วนเด็กผู้หญิงเช่นเดียวกัน อยากให้แม่ของตนสูญหายไปเสีย เพื่อตนจะได้มีโอกาสแสดงความรักกับพ่อของตน เด็กจะเกิดอารมณ์ขัดแย้ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เก็บกดความปรารถนาทางเพศเอาไว้ เพราะความรู้สึกเช่นนี้ขัดกับศีลธรรมที่ตนได้รับการอบรมสั่งสอนมา นอกจากนี้ยังเกิดความกลัวว่าบิดาหรือมารดาจะล่วงรู้ความคิด ทำให้เด็กเกิดความกลัวอันตรายขึ้นอย่างหนึ่ง กลัวคือถ้าเด็กชายมีความรักใคร่มารดาของตนอย่างถาวร เขากลับจะได้รับอันตรายจากบิดาคือเขากลับจะถูกตัดอวัยวะเพศออกไป เป็นความกลัวที่เรียกว่า กลัวถูกตัด หรือกลัวถูกทอน (Castration) ความกลัวเช่นนี้จะเป็นจริงขึ้น เมื่อเขาได้เห็นอวัยวะเพศของเด็กหญิง ซึ่งไม่มีอะไรยื่นยาวออกมาเหมือนเด็กชาย เพราะถูกตัดไปแล้ว ซึ่งเป็นความเข้าใจของเด็กชาย "เมื่อมันเกิดกับเธอได้ มันก็ต้องเกิดกับผมได้" เด็กชายจะคิดเช่นนี้ เพราะกลัวถูกตัดอวัยวะเพศ ปมความรักโอดิปัส (Oedipus Complex) ก็จะหายไป แต่ก็มีสาเหตุอื่นคล้ายเหมือนกัน ที่ทำให้ปมความรักโอดิปัสหายไป เช่น ผิดหวังจากแม่ ความมีวุฒิภาวะ รู้ว่าอะไรเป็นอะไรในชีวิต เมื่อเป็นเช่นนี้ เด็กชายจึงหันมาทำตัวให้เข้ากับบิดา โดยทำตัว "ถ่ายแบบ" ของบิดามา เมื่อมีพลังทางเพศมีระดับสูงขึ้น ความรักใคร่ต่อมารดาได้กลายเป็น ความรักร่วมสายเลือด (Incestuous Love)

เมื่อเด็กชายเลิกมีความรู้สึกทางชู้สาวกับแม่แล้ว เขาอาจถ่ายแบบแม่ หรือหันไปถ่ายแบบพ่อแทน ซึ่งจะเป็นใครนั้นขึ้นอยู่กับความเป็นชาย หรือความเป็นหญิงในตัวเด็กชายผู้นั้น ฟรอยด์เชื่อว่า ทุกคนมีคุณสมบัติของสองเพศอยู่ในตัว ซึ่งหมายความว่า เขาได้รับการถ่ายทอดคุณสมบัติเหล่านั้นในสายเลือดของเพศตรงกันข้าม เช่น เกี่ยวกับการถ่ายทอด

¹ ประสาร ทิพย์ขาร่า, พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล, 2521), หน้า 152.

ความเป็นชายของเขา ถ้าความเป็นหญิงในตัวเขามีแนวโน้มนำสูง เขาก็จะเอนเอียงไปทางถ่ายแบบจากแม่ หลังจากที่ปมโอบิปีสได้หายไปแล้ว แต่ถาคคุณสมบัติของความเป็นชายมีมาก เขาก็จะเอนเอียงไปข้างพ่อ บางทีก็ถ่ายแบบทั้งของบิดาและมารดาเลยก็ได้ การถ่ายแบบนี้เป็นเรื่องทำนายลักษณะของเขาว่าจะมีลักษณะแห่งการเป็นบุรุษและสตรีเพียงใดในช่วงเมื่อโตขึ้น

สำหรับเด็กหญิง เมื่อได้พบว่าเธอไม่ได้มีอวัยวะเพศที่ยื่นยาวเหมือนเด็กชาย และรู้สึกว่ามันได้ถูกตัดออกไปแล้ว และจะโทษมารดาว่าเป็นผู้ที่ทำให้ตนมีอวัยวะสืบพันธุ์เป็นเช่นนั้น เธอตำหนิมารดาในข้อนี้ และเข้าใจว่ามารดาเป็นเพศที่อ่อนแอ เด็กหญิงจะรู้สึกว่าแม่ให้ความรักเธอไม่เพียงพอ หรือรู้สึกว่ามารดาต้องแบ่งความรักไปให้พี่น้องคนอื่น ๆ ด้วย ความเชื่อว่ามารดาอ่อนแอ เด็กหญิงจึงหันไปหาพ่อมากกว่า เพราะมีอวัยวะเพศ แต่เธอไม่มี ความรักบิดาจึงมีความอิจฉาร่วมอยู่ด้วย เพราะเธอไม่มีอวัยวะเพศเหมือนบิดา ปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมอันนี้เรียกว่า การอิจฉาอวัยวะเพศ หรือความอิจฉาในดิงค์ (Penis Envy) และการที่ผู้หญิงขาดสิ่งนี้ อาจจะทดแทนได้โดยเมื่อผู้หญิงมีลูกจะรักมากโดยเฉพาะลูกชาย

ปมโอบิปีสของเด็กชายหมดไป เพราะมีความรู้สึกว่าการถูกตัดอวัยวะเพศ ปมโอบิปีสของเด็กหญิงจะไม่หายไปโดยลักษณะเดียวกับเด็กชาย แต่จะค่อย ๆ ลดระดับลง เพราะมีวุฒิภาวะ และรู้สึกว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะได้บิดาเป็นเจ้าของ การถ่ายแบบมารดาจึงปรากฏตัวเต็มที่ เด็กหญิงเหมือนเด็กชายในข้อที่ว่า เธอมีทั้งสองเพศอยู่ในตัวเธอ ถ้าเพศชายในตัวเด็กหญิงมีกำลังแรง เธอ ก็จะถ่ายแบบพ่อ และกลายเป็นพอมบอยไป แต่ถ้าเพศหญิงในตัวเธอมีมาก เธอก็ถ่ายแบบแม่ อย่างไรก็ตาม การถ่ายแบบมีจุดจำกัดระดับหนึ่ง ถ้าเด็กหญิงเลียนแบบแม่ เธอจะถูกผลักดันให้ไกลพ่อ และเป็นการทดแทนที่เธอเสียความรักจากแม่ไป เช่นเดียวกันถ้าเธอถ่ายแบบบิดาก็เท่ากับชดเชยกับสิ่งที่เธอไม่มีอวัยวะเพศชาย เธอจะเข้าใกล้มารดาอย่างพิศมัยทำ ระดับความเข้มข้นของการถ่ายแบบนี้ มีอิทธิพลต่อธรรมชาติของความสนใจ ความเป็นมิตร และระดับความเป็นชายและหญิงในตัวเธอต่อไปภายหน้าเมื่อเป็นสาว¹ อย่างไรก็ตาม ปรอยด์เชื่อว่าพออายุ 6ปี

¹ แคลวิน เอส. ฮอลล์, พื้นฐานทฤษฎีจิตวิเคราะห์ มิติใหม่ที่ปฏิวัติระบบความคิดมนุษย์, แปลโดย กิติกร มีทรัพย์, หน้า 160-164.

ก็ผ่านบมนี้ไปได้¹ เด็กก็จะหันไปสนใจเพื่อน ๆ ครู หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พ่อแม่ ความรู้สึกอิจฉา และความรักบิดามารดาที่มีอารมณ์เพศร่วมอยู่ด้วยกันก็จะค่อย ๆ หายไป²

อย่างไรก็ตาม สำหรับเรื่องนี้จะเห็นว่าเด็กไทยมีอยู่น้อยมาก หรือแทบไม่มีเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในวัฒนธรรมของไทยเรา วิธีการเลี้ยงและอบรมเด็กไม่เหมือนกับของชาวตะวันตก บิดามารดามักจะรักลูก ให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูก ทั้งไม่แสดงความรักใคร่ กอด จูบ กันอย่างลึกซึ้งต่อหน้าลูกของตน ทำให้เด็กไทยไม่มีอารมณ์อิจฉาริษยาบิดามารดาของตน

สำหรับบทบาททางเพศ (Gender Role) นั้น เป็นการแสดงออกทางสังคมของการรู้สึกว่าคุณเป็นเพศใด จะเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่อายุ 3 ปี หรือเร็วกว่านี้ เด็กวัยนี้มีความสามารถจะบอกเพศของตนได้ และรู้ว่าตัวเองต่างกับอีกเพศหนึ่ง เช่น ถ้าเด็กเป็นผู้ชาย แล้วเราบอกว่าเขาเป็นผู้หญิง เขาจะทอ้งไม่ยอมและจะเถียงว่าเขาเป็นชายอย่างเอาจริงเอาจัง การที่เด็กรู้ว่าตนเป็นเพศใดนั้น เด็กจะตั้งเกณฑ์บทบาททางเพศของตนในครอบครัว และคนอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อมของตน ทำให้เด็กเห็นความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของเพศชายและเพศหญิง จึงเลือกเอาแบบอย่างให้เหมาะสมกับเพศของตน ดังนั้น ถ้าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปในทางที่ดี บิดา มารดา รักใคร่ปรองดองกันดี ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนสมกับเพศ การเลียนแบบสำหรับลูกในครอบครัวนั้น ๆ ก็จะดำเนินโดยปกติ และบิดามารดามีส่วนทำให้เด็กมีทัศนคติต่อสังคมและวัฒนธรรม ว่าเด็กหญิงหรือเด็กชายควรจะมีลักษณะอย่างไร ควรจะสนใจกิจกรรมการเรียน หรืออาชีพแบบไหน เป็นต้น แต่ถ้าเด็กหญิงและเด็กชายไม่ได้รับการสนองความต้องการเลียนแบบบทบาทของตนจากผู้ใหญ่ที่เป็นเพศเดียวกับตน . และไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ใหญ่ต่างเพศกับตน เมื่อเด็กยังอยู่ในระยะวัยเด็กตอนต้นแล้ว เด็กจะเกิดปมของอารมณ์ความต้องการติดตัวไปภายนอก เป็นลักษณะยึดติดอยู่กับที่ (Fixation)

¹ สุพล บุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 81.

² สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาเด็ก, หน้า 62.

คือบุคคลเหล่านั้นจะมีพฤติกรรมทางเพศหลาย ๆ อย่าง ซึ่งอาจผิดไปจากส่วนที่ยอมรับ เช่น รักร่วมเพศ ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนต่างเพศได้ จะเป็นแบบใดหรือรุนแรงอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของปมโอบิปีส ซึ่งมีต้นเหตุมาจากประสบการณ์ของชีวิตเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระยะวัยเด็กตอนต้น¹

วัยเด็กตอนต้น เป็นระยะเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะเผชิญโลกและสังคม นอกบ้าน เป็นระยะที่เด็กต้องได้รับการเรียนรู้กฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม เริ่มเรียนรู้พฤติกรรมกรออยู่รวมกลุ่มกับผู้อื่น ทั้งร่วมวัยและต่างวัย เด็กเริ่มแสดงพฤติกรรมตามบทบาททางเพศของตนอย่างหญิงหรือชายอย่างจริงจัง (Sex Roles) เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่างเพศ (Sex Difference) อย่างชัดเจน ตระหนักว่าตนเป็นเพศหญิง หรือเพศชายจะเห็นว่าพฤติกรรมทางเพศของคนเราถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก ดังจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่สปีดแรก ๆ ของชีวิต บิดามารดาจะปฏิบัติตัวต่อลูกผู้ชาย และลูกผู้หญิงแตกต่างกัน บิดาจะเล่นกับลูกผู้ชายรุนแรงกว่าลูกผู้หญิง และมารดาก็มีความนุ่มนวลกับลูกผู้หญิงมากกว่าลูกผู้ชาย การแสดงออกอย่างนี้ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ อาจเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายกับเพศหญิง นอกจากนั้นปัจจัยอื่น เช่น ลีของห้องนอน เสื้อผ้า และเรื่องความสะอาดเรียบร้อยก็ช่วยให้เกิดเอกลักษณ์ทางเพศพื้นฐานในเด็ก และเกิดการรับรู้ในความเป็นเพศใดเพศหนึ่ง (ความรู้สึกว่าตนเป็นเพศชายหรือเพศหญิง (Gender Identity) นั้น ซึ่งตามปกติจะเกิดขึ้นภายใน 3 ปี แต่พื้นฐานของการรับรู้ความเป็นเพศใดเพศหนึ่งของเด็กจะเกิดเมื่ออายุ 1½ ปี) เมื่อเด็กแยกเพศได้แล้วจะเริ่มใช้สรรพนามแทนตัวตามเพศ เช่น เรียกตัวเองว่า "หนู" หรือ "ผม" ตอบรับว่า "คะ" หรือ "ครับ" และเริ่มสนใจที่จะแต่งตัวตามเพศของตน

จะเห็นว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการรับรู้ว่าเป็นเพศใดมีพื้นฐานมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสิ่งแวดล้อมของเด็ก มากกว่าลักษณะเพศทางร่างกาย ซึ่งกำหนด

¹ พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2522), หน้า 68-70.

โดยโครโมโซม (Chromosome) เสียอีก หลักฐานที่พิสูจน์ความจริงดังกล่าวคือ ในเด็กที่มีอวัยวะเพศกำกวมไม่ออกกว่าเป็นเพศใดเมื่อแรกเกิด ถ้าได้รับการยอมรับ เลี้ยงดูให้เป็นเพศตรงกันข้ามกับเพศที่แท้จริงของเด็ก เด็กก็จะมีความรู้สึกเป็นเพศ ตามที่ถูกยอมรับเลี้ยงดูมา เพราะฉะนั้นการจะเปลี่ยนความรู้สึกเป็นชายหรือเป็นหญิง ของเด็กในกรณีทั่วไปจึงจัดเป็นเพศทางร่างกายผิดไป ควรจะกระทำก่อนอายุ 1¹ ปี หรือ อย่างช้าที่สุดไม่เกิน 3 ปี มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาเรื่องการยอมรับเพศใหม่ ซึ่งเป็นเพศ ที่แท้จริงของเด็ก ¹

ประสบการณ์จาก การเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสิ่งแวดล้อมของเด็กในวัยนี้ มีความสำคัญอย่างมากต่อลักษณะนิสัยทางสังคม เพราะเป็นระยะวางรากฐานของชีวิต เด็กจะเป็นคนขี้อิจฉา เกี้ยว ก้าวร้าว ออมชอม เห็นแก่ตัว ชอบช่วยเหลือ ชอบเป็นผู้นำ ชอบเป็นผู้ตาม การปฏิบัติตัวให้สมเป็นหญิงหรือชาย (Sexual Typing) หรือบทบาทอย่างอื่นที่จำเป็นสำหรับเฉพาะชายหรือหญิงในภายภาคหน้า เช่น การเป็นนักรบ มารดา สามเณร ภรรยา เป็นต้น จะขึ้นอยู่กับความประทับใจของเด็ก ความสุข ความทุกข์ ที่เด็กได้รับ จากการเห็นแบบอย่าง จากการยอมรับ สั่งสอน และจากการสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งเพื่อนร่วมวัยและต่างวัยในระยะประมาณ 2-5 ขวบนี้เอง

2.2 วัยเด็กตอนกลาง (6 - 10 ปี)

การพัฒนาของเด็กวัยนี้ เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปช้า ๆ แต่สม่ำเสมอ เด็กหญิงจะโตเร็วกว่าชายวัยเดียวกัน ร่างกายของเด็กจะขยายออกทางส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง ลำตัวแบน แขนงายาว รูปร่างเปลี่ยนแปลงเข้าลักษณะเป็นผู้ใหญ่ ปอด อวัยวะย่อยอาหาร และระบบหมุนเวียนของโลหิตเจริญเกือบเต็มที่ แต่หัวใจยังเจริญช้ากว่าอวัยวะเหล่านั้น พันแท่นแทนพันน้ำนม อวัยวะเพศเติบโตช้า และเริ่มรู้จักควบคุม

¹ เอนก อารีพรรค และ สุวิทนา อารีพรรค, เรียนรู้อะไรเรื่องเพศ,

อารมณ์ รู้จักต้องการเพื่อน¹ และรู้จักพัฒนาตัวเองให้เข้ากับเพื่อนเพศเดียวกัน เพราะเด็กวัยนี้ชอบเล่นกับเพศเดียวกัน² โดยสามารถสนใจ มีกิจกรรม รวมทั้งมีความคิดค้นทางเพศร่วมกับเพื่อนได้

กิจกรรมทางเพศของเด็กในวัยนี้คือ เด็กจะมีการเล่นเพศกันโดยเล่นเป็นพ่อแม่ หรือสามีภรรยาในหมู่เพื่อน ความสัมพันธ์กับเพศเดียวกันนี้ช่วยเน้นเอกลักษณ์ทางเพศของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เด็กเติบโตขึ้นมาด้วย

พรอยด์ กล่าวว่า เด็กวัยนี้อยู่ในระยะแฝง หรือระยะพักตัว (Latency Stage) ซึ่งอยู่ระยะที่เด็กมีอายุประมาณ 6-12 ปี เป็นระยะที่ความต้องการทางเพศถูกเก็บกดให้จมลงไปอยู่ในจิตไร้สำนึก และเด็กจะพึงพอใจในเมื่อได้เรียนรู้โลกภายนอก เช่น ไปเที่ยวกับเพื่อนนอกบ้าน หรือได้เล่นกับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน³ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าเด็กไม่สนใจเรื่องเพศเลย ทั้ง 2 เพศต่างเรียนรู้นับพาททางเพศของตนโดยผ่านทางเกม การเล่นต่าง ๆ และมักมีคำสับคนต่าง ๆ มาถามพ่อแม่อยู่เสมอ⁴

นอกจากนี้เด็กวัยนี้ จะค่อย ๆ ถูกแนะนำเข้ามาในโลกทางเพศของผู้ใหญ่โดยหนังสือนวนิยาย ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และการสังเกตสิ่งแวดล้อมประจำวันรอบตัว ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเพศจะค่อย ๆ เกิดขึ้นภายในจิตใจ เขาจะเรียนรู้ว่าอะไรคืออะไร ไม่ใช่ อะไรถูก อะไรผิด และกำลังอยู่ในระยะที่พัฒนามาตรฐานความประพฤติ

¹ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2525), หน้า 35-36.

² สุพล บุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 108.

³ ธีรวัฒน์ บัญพงษ์ และคณะ, เพศศึกษาแผนใหม่, หน้า 90.

⁴ สุพจน์ ขวัญมิตร, "ปัญหาทางเพศที่พบบ่อยในเด็กและวัยรุ่น," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 23 (กันยายน 2521) : 363.

แต่อย่างไรก็ตาม คำพูดหรือสัญลักษณ์ทางเพศบางอย่าง เด็กก็ยังไม่เข้าใจดี หรือเข้าใจผิดในขณะนี้ เช่น คำหยาบทางเพศ เด็กอาจจะรู้ว่าไม่ดีแต่ไม่เข้าใจว่าไม่ดีอย่างไร และในสังคมปัจจุบันการให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็กวัยนี้ก็ยังน้อยมาก เพราะฉะนั้นสิ่งที่เด็กได้รับจึงเป็นความคิดฝัน หรือความเข้าใจของเด็กเอง ซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้ แต่ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในระยะนี้จะถูกแก้ไขในวัยต่อไป

ทางด้านสังคม เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน บางคนอาจมีปัญหาในการคบเพื่อนอยู่บ้าง ทั้งนี้แล้วแต่การอบรมที่ได้จากที่บ้าน ถ้าที่บ้านเคยให้โอกาสเล่นกับเด็กอื่น ๆ เด็กก็จะไม่ขาดหาย เพื่อนหน้าใหม่ แต่ถาปล่อยให้เด็กเล่นกับเพื่อนสมมุติอยู่เสมอ จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก เพราะเพื่อนสมมุตินั้นไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีปฏิกิริยาตอบที่จะให้เด็กรู้ว่าตนควรทำอย่างไรเมื่อได้อยู่ร่วมกับเพื่อน การเล่นในวัยนี้ส่วนมากมักเอาแต่ใจตัวเอง ต้องการเล่นแต่คนเดียว และการเล่นของเด็กเริ่มแยกเพศและสนใจในเพศเดียวกันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การแยกเพศเล่นของเด็ก ๆ วัยนี้ไม่ค่อยเห็นชัด เพราะภายในร่างกายของเด็กทั้งสองเพศ ยังมีการผลิตฮอร์โมนเพศชายและฮอร์โมนเพศหญิงยังไม่แตกต่างกัน ¹

2.3 วัยเด็กตอนปลาย

โดยทั่วไปอายุประมาณ 10-12 ปี วัยนี้เป็นวัยคาบเกี่ยวกับระยะก่อนวัยรุ่น วัยนี้ไม่แตกต่างกับเด็กวัยตอนกลางมากนัก แต่เริ่มเปลี่ยนแปลงในร่างกายขึ้นเนื่องจากการทำงานของต่อมต่าง ๆ เช่น ต่อมไทรอยด์ ต่อมเพศ เป็นต้น

พัฒนาการทางกายเมื่ออายุเลข 10 ปี เป็นต้นไป เด็กจะมีลักษณะของเพศชั้นที่สองปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ คือเด็กหญิงจะมีตะโพกขยายออก ทรวงอกเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไป และมีความรู้สึกรัดจอกับทรวงอกของตัวที่เจริญออกไป รู้สึกกังวลว่าตะโพกของตัวจะใหญ่เกินไป จึงมักทำอะไรงุ่มง่าม นอกจากนี้เด็กหญิงจะเริ่มมีประจำเดือน ระหว่างอายุ 11-12 ปี ส่วนเด็กชายไหลจะกว้างขึ้น มือและเท้าใหญ่ขึ้น เสียงห้าว เริ่มมีขนในที่ลับ และเริ่มมีการหลั่งอสุจิระหว่างอายุ 12-16 ปี แสดงว่าวุฒิภาวะทางเพศเจริญเต็มที่

¹ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 37-38.

เนื่องจากเด็กชาย และเด็กหญิงวัยนี้ มีความแตกต่างกันในเรื่องความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นเหตุทำให้เกิดความลำบากในการปรับตัว จึงทำให้เด็กชอบแยกเพศเล่น สนใจเพศเดียวกัน และไม่สนใจเพื่อนต่างเพศ

ทางด้านสังคม เด็กจะมีการเลียนและเรียนบทบาททางเพศ (Sex Role Identification) การเลียนและเรียนบทบาททางเพศเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสังคมสืบเนื่องมาจากวัยเด็กตอนต้น ในวันเด็กตอนต้นเด็กเลียนและเรียนบทบาททางเพศจากญาติกับ และผู้ที่เด็กรัก ซึ่งได้พบเห็นรู้จักในครอบครัว แต่ในระยะวัยเด็กตอนปลายเด็กขยายการเลียน และเรียนแบบพฤติกรรมตามเพศของตนอย่างกว้างขวาง บุคคลที่ถูกเลียนและเรียนแบบมีจำนวนมากขึ้น ได้แก่ เพื่อนในกลุ่ม หัวหน้ากลุ่ม ครูที่เด็กรัก บุคคลที่เด็กได้รับพบเห็น และจากการได้ฟัง ฐ การอ่าน การเขียน การดูภาพยนตร์ การดูโทรทัศน์ เป็นต้น

ความต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Peer Belongingness) เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กต้องประพฤติให้สมบทบาทของตน เด็กชายมักปฏิเสธไม่ยอมให้เพื่อนชายผู้มีนิสัยที่พวกเขาเรียกว่า "เป็นลักษณะเฉพาะของหญิง" (Feminine) เช่น ซางฟ่อง โยเย ไม่กล้าหาญ ตีล่อขม เป็นคน เขามารวมกลุ่มพวกเขา ฝ่ายกลุ่มเด็กหญิงก็ไม่ยอมให้เพื่อนหญิง ผู้มีนิสัยที่พวกเขาถือว่า "เหมาะสมสำหรับชาย" (Masculine) เช่น นิลัยการ่าว เออะอะ โยววาย ไม่นุ่มนวล หยาดคาย เป็นต้น เขามารวมกลุ่มพวกหล่อน ผู้ถูกกีดกันไม่ยอมให้เขากลุ่มเพศเดียวกัน เหล่านั้น อาจต้องเขารวมกลุ่มกับเพศตรงข้าม เพราะรู้สึกท้อสบายใจดีกว่า สัมพันธภาพนี้คือ ถ้าแก่ไม่ทันและฝักรากดึก อาจคิดตัวไปจนถึงวัยรุ่นและผู้ใหญ่ จะสังเกตเห็นได้ว่าผู้หญิงบางคนมีเพื่อนชายมากกว่าเพื่อนหญิง และผู้ชายบางคนมีเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย ความต้องการที่จะประพฤติตนให้สมบทบาททางเพศนี้เอง เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กวัยเด็กตอนปลาย ชอบจับกลุ่มเล่นเฉพาะเพศของตน และยินยอมให้เพื่อนต่างเพศรวมกลุ่มด้วยเฉพาะบางครั้งบางคราว การได้รวมกลุ่มเฉพาะเพศเดียวกันช่วยทำให้การเลียนและเรียนบทบาททางเพศง่ายสะดวก และเร็วยิ่งขึ้น ¹

¹ ศรีเรือน แก้วกังวาล, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 66-67.

การเลียนและเรียนบทบาททางเพศในระยะวัยเด็กตอนปลายนี้ ต้องนับว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญของมนุษย์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) เพราะถ้าเด็กไม่ได้เรียนรู้เรื่องเช่นนั้นแล้ว เมื่ออย่างเขาสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ และโดยเฉพาะวัยรุ่นเด็กจะมีความกังวลใจสูง มีความรู้สึกขัดแย้งในค่านิยมของการประพฤติตนให้สมบทบาททางเพศอย่างชายหนุ่มหญิงสาว ทั้งนี้เมื่ออยู่ในระยะวัยรุ่น ทั้งชายและหญิงต่างเริ่มกันให้ความสนใจ และถึงจุดความสนใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพราะเมื่อถึงวัยรุ่น ทั้งชายและหญิงต่างเริ่มให้ความสนใจ และถึงจุดความสนใจซึ่งกันและกันด้วยลักษณะที่เป็นสิ่ง เฉพาะเพศของตน ไม่ว่าจะในด้านร่างกาย ลักษณะอารมณ์ การแสดงออกของอารมณ์ ค่านิยม ทัศนคติ แนวความคิดและอื่น ๆ ถ้าชายประพฤติอย่างหญิง หรือหญิงประพฤติอย่างชายเสียแล้ว ความสนใจซึ่งกันและกันก็อาจจะลดน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น

3. วัยรุ่น (13-20 ปี)

คำว่า วัยรุ่นมาจากคำว่า "อะดอลเลสเซนซ์" (Adolescere) ในภาษาละติน แปลว่าเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ นั่นคือ เป็นวัยย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ นั่นเอง โดยถือเอาจากความพร้อมทางร่างกาย หรือภาวะสูงสุดชีพของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ในระยะนี้เป็นระยะที่ร่างกาย จะมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่ คือ ในเพศหญิงจะมีประจำเดือนครั้งแรก และในเพศชายจะมีการผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้¹

การที่จะบอกให้แน่ชัดลงไปว่า เด็กชายและเด็กหญิงเข้าสู่วัยรุ่นเมื่อใดนั้น เป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะตัดสินได้อย่างเด็ดขาด เพราะเด็กทั้งสองเพศจะแตกเนื้อหนุ่มสาวไม่พร้อมกัน แม้แต่ละคนในเพศเดียวกัน ก็ยังแตกเนื้อหนุ่มสาวไม่พร้อมกัน แม้แต่ละคนในเพศเดียวกัน ก็ยังแตกเนื้อหนุ่มสาวไม่พร้อมกันอีกด้วย ถ้าจะนับอายุกันแล้ว เด็กหญิงจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นในอายุ ระหว่าง 13-15 ปี และเด็กชายจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุ 15 ปี โดยเด็กหญิงจะมีอัตราการความเจริญทางด้านร่างกายในช่วงนี้เร็วกว่าเด็กชายประมาณ 1-2 ปี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะ หรือแบบแผนความเจริญเติบโตของแต่ละคนด้วย

¹ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 45.

พัฒนาการทางกาย อัตราความเจริญเติบโตเริ่มช้าลง สภาพร่างกาย โดยทั่วไปจะเข้าลักษณะเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ระยะนี้มีความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรม และสรีรวิทยาของร่างกาย เด็กจะเข้าสู่วัยแตกหนุ่มแตกสาวและมีพัฒนาการทางร่างกาย เกิดขึ้น ลักษณะประจำเพศชั้นที่สองจะเด่นชัดขึ้น โดยต่อมเพศ (Sex Gland or Gonad) จะผลิตฮอร์โมนที่จะทำให้เกิดพัฒนาการของลักษณะที่แสดงเพศหญิงและชาย เด่นชัดขึ้น เช่น เพศชาย จะเริ่มมีหนวดเครา เสียงห้าว ร่างกายสูงใหญ่ และมีขนที่ รักแร่และหัวเหน่า เป็นต้น ส่วนเพศหญิงจะมีระดู หรือประจำเดือน รังไข่เจริญเติบโตเต็มที่ ขนที่อวัยวะเพศมีมากขึ้น ต่อม้าน้ำนมโตใกล้เคียงกับของผู้ใหญ่ แต่อาจจะเล็กหรือใหญ่ได้ตามความสมบูรณ์ของร่างกาย ไบโชน่าอาจจะเริ่มมีสีวุ้น กล้ามเนื้อและกระดูกจะ แข็งแรง และสามารถไขอวัยวะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ¹

ในขณะที่ร่างกายของเด็กวัยรุ่นทั้งเพศชายและเพศหญิงเจริญเติบโตเต็มที่ อวัยวะเพศก็เจริญเติบโตเต็มที่พร้อมที่จะทำการสืบพันธุ์ได้ และเด็กวัยรุ่นก็เริ่มมีความ รู้สึก หรือมีอาการมึนเพศมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นช่วงนี้เด็กจะมีกิจกรรมทางเพศเพื่อนอน คลายความตึงเครียดทางเพศ ในช่วงแรกอาจจะระบายออกในรูปของความฝันที่ เรียกว่า ฝันเปียก (Wet Dream) คือการหลั่งน้ำอสุจิขณะยังหลับอยู่ เด็กจะเริ่ม บำบัดความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) ในเวลาต่อมา ² ซึ่ง ปรอยด์ ถือว่า เด็กตั้งแต่อายุ 12 ปีขึ้นไป อยู่ในระยะสืบพันธุ์ (Genital Stage) ศูนย์กลางความ พยายามทางเพศของเด็กอยู่ที่อวัยวะเพศเป็นสำคัญ และมีเพิ่มมากขึ้นกว่าระยะอวัยวะสืบพันธุ์ (Phallic Stage) ³ ระยะนี้เด็กจะเปลี่ยนจากการรักตนเอง (Narcissistic)

¹ เส็งี่ยม พรหมบุญวงศ์, แบบเรียนพลานามัย 401, 402 วิชาสุขศึกษาชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 83-84.

² ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ, เพศศึกษาแผนใหม่, หน้า 76-77.

³ สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, ตำรา พัฒนาการเด็ก, หน้า 19.

มาเป็นรักคนอื่น โดยเฉพาะเพศตรงข้าม บรรดาคนที่ได้ร่วมรักกับเพศตรงข้าม มีการเตรียมตัวเพื่อร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การแต่งงาน การสร้างครอบครัว การเป็นสมาชิกของสมาคมต่าง ๆ การเลือกอาชีพ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ต่อไป¹

พฤติกรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่น ถ้าจะมองในด้านกฎหมายและเศรษฐกิจแล้ว วัยรุ่นยังไม่เป็นผู้ใหญ่ แต่ก็ไม่ใช่เด็ก พ่อ แม่ ครู และเพื่อนก็เริ่มตั้งความหวังในตัวเด็กว่าจะต้องอย่างนั้นอย่างนี้ และสร้างความกดดันแก่วัยรุ่นในเวลาที่ใคร ๆ คิดว่าวัยรุ่น ควรมีความเป็นอิสระแก่ตัวเอง และมีความนับถือตนเอง แต่ก็มี การควบคุมประพฤติของเขา ซึ่งทำให้การพัฒนาทางบุคลิกภาพของเขาในระยะนี้เป็นไปอย่างไม่อิสระ

ตอนต้นของวัยรุ่น (อายุประมาณ 12-15 ปี) ภายในระยะเวลา 2 ปีของระยะแตกหนุ่ม เด็กชายส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสุขสุดขั้วทางเพศ โดยการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นบ่อยและสม่ำเสมอในวัยนี้จนถึงวัยรุ่น นอกจากการสำเร็จความใคร่ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำตามลำพัง ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม เขายังอาจมีกิจกรรมทางเพศกับเพศตรงข้ามด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังเกี่ยวข้องกับเพศเดียวกันอย่างมาก สำหรับเด็กหญิงการพัฒนาที่สำคัญ คือการมีประจำเดือน แต่เป็นสิ่งที่เด็กหญิงไม่ชอบ การที่เลือดออกมาเป็นระยะ ๆ ทำให้มีความข้องใจเกี่ยวกับอวัยวะเพศมีมากขึ้น ทั้งยังเป็นเครื่องบอกว่าจะตั้งครรภ์ได้ถ้ามีการร่วมเพศ เพราะฉะนั้นเด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ในวัยนี้จะหลีกเลี่ยงการสำรวจอวัยวะเพศของตนเอง และสำเร็จความใคร่จนถึงจุดสุดขั้วทางเพศน้อยมาก หรืออาจกระทำโดยบังเอิญเพียงครั้งเดียว ไม่บ่อยหรือสม่ำเสมอเหมือนเพศชาย แต่อย่างไรก็ตามสังคมของเด็กหญิงก็เหมือนเด็กชาย คือยังสมาคมกันในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน

ตอนปลายของวัยรุ่น (อายุประมาณ 16-20 ปี) เป็นระยะที่ทั้ง 2 เพศมีความใกล้ชิดกันในสังคมมากขึ้น เช่น มีการเรียนร่วมกันในโรงเรียน หรือในมหาวิทยาลัย จะรู้จักการคบเพื่อน แต่มีข้อแม้ว่าจะเลือกคบตามที่ตนสนใจหรือพอใจ เด็กวัยนี้เป็นวัยรวมพวก (Peer Group) ซึ่งจะประกอบด้วยเพื่อนทั้งสองเพศ (Heterosexual

¹ สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาเด็ก, หน้า 63.

Relationship) เด็กจะเป็นสุข รู้สึกสบายใจ ที่ได้เล่น เที้ยว เรียน กิน นอน ทำงาน กับเพื่อนร่วมวัย และทำให้เด็กหญิงและเด็กชายได้รู้จักกัน เข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ รู้จักประพฤตินกตามบทบาททางเพศของตน รู้จักปฏิบัติตนต่อเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ สัมพันธภาพของชายและหญิงบางคู่ อาจพ้นขีดของความสัมพันธ์อันเพื่อนไปสู่ความสัมพันธ์ที่คู่รัก และอาจลงเอยด้วยการแต่งงานในวัยผู้ใหญ่ แต่ความรักใคร่ผูกพัน ของหญิงชายในช่วงนี้เป็นแบบไม่จริงจังมากนัก (Puppy Love)¹

กิจกรรมทางเพศของเด็กหนุ่มในวัยนี้ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองยังมีอยู่ เด็กหนุ่มบางคนอาจมีการร่วมเพศเร็ว ถ้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจในค่านี้นี้มาก หรือบางทีมีนัดกับเพศหญิงบ่อย แต่ความสัมพันธ์จะเป็นไปไม่ได้นาน และมักจะไม่ดำเนินไปถึงขั้นแต่งงานกัน เพราะเพศชายมีความคิดว่า ผู้หญิงที่มีการร่วมเพศก่อนแต่งงานไม่ใช่ผู้หญิงที่ดี การร่วมเพศครั้งแรกของเด็กหนุ่มวัยนี้มักจะร่วมกับโสเภณี หรือหญิงที่สำล่อนทางเพศ จากการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ พบว่าปัจจุบันเด็กสาววัยนี้มีประสบการณ์การร่วมเพศสูงกว่าเมื่อก่อน ในขณะที่เด็กหนุ่มวัยเดียวกันนี้มีประสบการณ์น้อยลง²

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจทางเพศ มักจะเกี่ยวข้องเป็นส่วน ใหญ่กับวัยต่าง ๆ ที่ไ้กล่าวมาแล้ว คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น ส่วนวัยผู้ใหญ่ (อายุ 20 ปีขึ้นไป) และวัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และจิตใจทางเพศไม่มากนัก แต่มีพฤติกรรมและปัญหาทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่าง สลับซับซ้อนอย่างไรก็ดี การที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจนั้น จะต้องมาจากคุณลักษณะที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจในวัยเด็ก แต่ละวัยด้วยเหมือนกัน

พัฒนาการความสนใจในเรื่องเพศ

ความจริงแล้วเด็กเริ่มสนใจเรื่องเพศ โดยไม่รู้ตัวมาตั้งแต่แม่เขาระบายอุจจาระได้ กราสเซิล (Dr. Grassel) ได้เขียนไว้ในวารสารการแพทย์ฉบับหนึ่งของเยอรมันนี้

¹ ศรีเรือน แก้วกังวาล, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 87.

² เอนก อารีพรพรค และ สุวิทนา อารีพรพรค, เรียนรูเรื่องเพศ, หน้า

มีข้อความว่า "เรื่องเกี่ยวกับเพศในชีวิตของคนเรานั้นเริ่มต้นเร็วมาก" ¹ ความสนใจเรื่องเพศของเด็กวัยรุ่น แฉ่งไค้ทั้งนี้

ระยะที่ 1 อายุต่ำกว่า 5 ปี

เด็กแรกเกิดจนถึง 2 ปี ยังไม่มีพฤติกรรมใดที่แสดงออกมาอย่างชัดแจ้งว่าเด็กสนใจในเรื่องเพศ จนกระทั่งอายุ 2-3 ปี เป็นระยะที่เด็กพูดได้แล้ว เด็กจะแสดงความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างเห็นได้ชัด ² เพราะเด็กในช่วงระยะนี้ มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ มากมาย (Need for Curiosity) จะเห็นได้จากการที่เด็กมีคำถามอยู่ตลอดเวลา และจะมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศด้วย ³ สุพจน์ ชวัญมิตร ⁴ แมเรียน แอล. เพสกรี และ จอน อี. แอนเดอร์สัน ⁵ (Marion L. Faegre & John E. Anderson) มีความเห็นว่า เมื่อเด็กอายุ 3-4 ปี ซึ่งตรงกับระยะเอ็ดิปัล (Oedipal Period) ของฟรอยด์ เด็กจะรู้สึกที่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศ เริ่มสนใจอวัยวะเพศของตนและของผู้อื่น โดยครั้งแรกจะสนใจอวัยวะเพศของเด็กด้วยกัน มีการอวดอวัยวะเพศ หรือเปรียบเทียบอวัยวะเพศของน้อง และของตน เมื่ออายุประมาณ 4-5 ปี เด็กจะรู้จักแสดงความสนใจอวัยวะเพศของผู้ใหญ่ บางคนขอคู หรือแอมคู เพื่อเปรียบเทียบให้เกิดความมั่นใจว่าของตัวเองไม่แตกต่างไปจากคนอื่น

¹ สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและกามารมณ์ในวัยเด็ก (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า 42.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

³ พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก, หน้า 68.

⁴ สุพจน์ ชวัญมิตร, "ปัญหาทางเพศที่พบบ่อยในวัยเด็กและวัยรุ่น," : 363.

⁵ แมเรียน แอล. เพสกรี และ จอน อี. แอนเดอร์สัน, การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก, แปลโดย ปราณี สวัสดิ์สาดี, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2518), หน้า 191.

โดยเด็กชายจะแสดงเปิดเผยมากกว่าเด็กหญิง¹ การที่เด็กอยากรู้ว่าอวัยวะเพศของผู้อื่นเป็นอย่างไรนั้น เป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งของเด็ก ที่จะทำให้เด็กเรียนรู้การแยกเพศให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น²

เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นตลอดเวลา เรื่องเพศก็เป็นเรื่องหนึ่งที่เด็กสนใจ ดังนั้นจึงมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศมากมาย เช่น คำถามเกี่ยวกับการเกิดเป็นชาย เป็นหญิง เช่นจะถามว่า "หนูเป็นผู้ชายเหมือนพ่อใช่ไหม" "น้องเป็นผู้หญิงเหมือนแม่ใช่ไหม"³ และเด็กจะสนใจอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นจะถามว่า "มันมีสำหรับทำอะไร" "มันมาจากไหน"⁴ และนอกจากนี้เด็กยังสนใจว่าเขาเกิดมาจากไหน เช่นจะถามว่า "น้องเกิดมาจากไหน" สนใจเกี่ยวกับอวัยวะเพศ เช่น จะถามว่า "ทำไมของน้องไม่เหมือนของหนู" "ทำไมน้องมีจู๋จะแม่"⁵ แมรี เอส. แคลเดอร์โรน (Mary S. Calderon) ประธานสภาขอมูลเพศศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกากล่าวว่า เด็กอายุประมาณ 5 ปี เกือบทุกคนจะมีปัญหาอย่างน้อยหนึ่งปัญหา คือเด็กจะรู้สึกอึดอัดใจเหมือนตัวเองกำลังทำความผิด เพียงแต่จะตั้งคำถามว่า "หนูมาจากไหน" หรือบ้างเฝ้าผู้ใหญ่ไปพบว่า แกกำลังเล่น "เจ้าจ๋านี่" อย่างมีความสุข⁶ ซึ่ง

¹ ประนอม สโรชมาน, จะสอนเพศศึกษาแก่ลูกอย่างไรดี (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิยะสาส์น, 2521), หน้า 11.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, หน้า 42.

³ พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก, หน้า 68.

⁴ แมเรียน แอสเพสกรี และ จอนคี่ อี แอนเคอร์สัน, การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก, แพลโคย ปราณี สวัสดิ์ศิลาดี, หน้า 184.

⁵ สุภา มาลากุล ณ อุษขยา, "สุขภาพจิตของเด็กวัยก่อน 5 ขวบ," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 21 (มกราคม-มีนาคม 2519): 47.

⁶ แกรี เอฟ. เคจลี, เช็กความพร้อมสำหรับหนุ่มสาว, แพลโคย นิमित และ ศัลยา (กรุงเทพมหานคร: สวิตาการพิมพ์, 2526), หน้า 11.

สอดคล้องกับความคิดเห็นของ พยอม อิงคตานุวัฒน์¹ ที่ว่า เด็กอายุระหว่าง 1-4 ปี จะเริ่มสนใจส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของตนเอง พอแม่อาจจะเห็นลูกชายดึงอวัยวะเพศเล่น หรือลูกสาวดูดคล้ำอวัยวะเพศของตนเล่นเป็นครั้งคราวได้¹ สมิท² (Smith) แบควิน³ (Bakwin) และ เบรคเคนริดจ์⁴ (Breckenridge) กล่าวว่า การเล่นอวัยวะเพศในทารกและเด็กเล็ก ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อพัฒนาการของบุคลิกภาพ และไม่เป็นเหตุเบื้องต้นให้เด็กพวกนี้มีความโน้มเอียงที่จะเล่นอวัยวะเพศมากกว่าเด็กที่ไม่เคยเล่นเมื่อพัฒนาต่อไปในวันข้างหน้า ถ้าหากได้แก้ไขพฤติกรรมที่ขาดความเหมาะสมนี้เสีย คามีรอน⁵ (Carmerson) แบควิน⁶ (Bakwin) และ เพียร์สัน⁷ (Pearson) กล่าวว่า การเล่นอวัยวะเพศ (Masturbation) ในทารก

¹ พยอม อิงคตานุวัฒน์, "มาสเตอร์เบชันในทารกและเด็กเล็ก," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 24 (ธันวาคม 2522): 420.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 423. อ้างจาก Smith SB, Child Psychology (New York: Appleton Century-Crofts, 1973), pp. 283-284.

³ เรื่องเดียวกัน, อ้างจาก Bakwin H, "Erotic Feeling in Infants and Young Children," Am J Dis Child 126, (n.p. 1973): 52-54.

⁴ เรื่องเดียวกัน. อ้างจาก Breckenridge ME, Vicent LE, Child Development, 5 ed., (Philadelphia: W.B. Saunders Company, 1966), p. 245.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 420. อ้างจาก Carmerson HC, The Nervous Child, 5 ed., (London: Oxford Medical Publications, Oxford University Press, 1964), pp. 96-102.

⁶ เรื่องเดียวกัน. อ้างจาก Bakwin H. "Erotic Feeling in Infants and Young Children," : 52-54.

⁷ เรื่องเดียวกัน. อ้างจาก Pearson GHJ, Emotional Disorders of Children (London: Bradford and Dickens, 1951), pp. 227-228, pp. 232-233.

และเด็กนั้น หมายถึงการทำให้เกิดความรู้สึกสบาย (Pleasant Sensation)
 เด็กจะแสดงออกโดย การงอขาอ่อนเข้าหากัน (Adducted Thigh) บางคนใช้มือ
 งอขา หรือบีบอวัยวะเพศเล่นโดยตรง หรือใช้อวัยวะเพศงอขาด้วยวัตถุต่าง ๆ เช่น ขอบ
 โต๊ะ เก้าอี้ หมอน และตุ๊กตาผ้า หลังจากนั้นจะมีอาการหน้าแดง เสียงร้องกรวยกราง
 (Grunting) ตาเข้มนิ่ง จ้องมองเฉย ๆ ต่อมาหน้าซีด เหงื่อออก นมคแรง แล้ว
 บางคนอาจจะหลับไป

ประสาร ทิพย์ขารุ ใ้กล่าวถึงความสนใจเรื่องเพศของเด็กไว้ ดังนี้
 อายุ 1½ ปี สนใจในความแตกต่างระหว่างเพศ รู้สึกรักใคร่แม่เป็นพิเศษ
 อายุ 2 ปี แสดงความรักต่อพ่อแม่มาก วนเวียนจูบแม่ บอกได้ว่าคนไหนเป็น
 เพศชายหรือเพศหญิง โดยดูจากเสื้อผ้า และทรงผม เป็นต้น

อายุ 2½ ปี มีความกังวลเกี่ยวกับอวัยวะเพศ และจับดูคนล่ออยู่เสมอ สนใจ
 ซักถามเรื่องนมของแม่ เด็กชายและเด็กหญิงจะสนใจตนเองเท่านั้น

อายุ 3 ปี สนใจเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง เด็กหญิง
 พยายามขืนมีสสาวะให้เหมือนเด็กชาย และปรารถนาจับตออวัยวะของผู้ใหญ่ เช่น
 นมของแม่ สนใจเรื่องการแต่งงาน สนใจเด็กทารก และซักถามเกี่ยวกับการเกิดของ
 ทารก เช่นถามว่า "เด็กทารกเกิดจากที่ใด" เป็นต้น

อายุ 4 ปี สนใจและกังวลเรื่องสละคือมาก สนใจอยากจะทราบว่าคนอื่นทำ
 อะไรในท้องน้ำ แต่ไม่ต้องการให้คนอื่นมาดูตน ชอบดูอวัยวะเพศของเพื่อน สนใจอยาก
 รู้เรื่องการกำเนิดของเด็ก¹

สุภาวดี ลิ้มปนาทร อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าว
 ถึงความสนใจเรื่องเพศของเด็กไว้ดังนี้

อายุต่ำกว่า 2 ปี มีความสนใจในทารก หรือการตั้งครรภ์ของมารดาเป็น
 ครั้งคราว

¹ ประสาร ทิพย์ขารุ, พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู, หน้า 116-117.

อายุ 2½ ปี เริ่มสังเกตเห็นความแตกต่างของอวัยวะเพศ ระหว่างเด็กชาย และเด็กหญิง คำถามที่ถามบ่อย ๆ มักจะเป็นคำถามพื้น ๆ ที่สัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างเพศ

อายุ 3-4 ปี มีความสนใจในทวารมาก สงสัยว่าทวารมาจากไหน ทวารกทำอะไร ทวารอยู่ที่ไหนก่อนจะเกิด ¹

จะเห็นว่าเด็กวัยนี้มีความสนใจเรื่องเพศมาก ซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศมากมาย และบางครั้งก็มีกิริยาชุกชกแปลก ๆ เช่น เด็กอาจจะก้มลงดู ครูที่นั่งเก้าอี้ไม่เรียบร้อย หรือเปิดขายกระโปรงแม่เป็นต้น บางครั้งอาจมีการอวดโชว์อวัยวะเพศของตน และดูคลำอวัยวะเพศ ² เด็กชายบางครั้งแสดงความเป็นอำนาจของอวัยวะเพศตนเอง โดยการบัสสาวะรดคนอื่น หรือรดตามสถานที่ต่าง ๆ ³ เมื่อเด็กมีอาการปฏิบัติแปลก ๆ ผู้ใหญ่ควรปฏิบัติต่อเด็กด้วยอาการที่สงบ ไม่ไว้วางใจหรือลงโทษรุนแรง หรือสนับสนุนโดยการแสดงความชมชื่นชอบใจ ทำให้เด็กลำบากนอกจากจะไม่ช่วยเด็กแล้ว ยังกลับทำให้เด็กเกิดความสงสัย และมีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เด็กอาจชวนชวายหาคำถามโดยทางอื่นต่อไป หรืออาจสร้างจินตนาการไปในทางผิด ๆ ก็ได้ ⁴ ดังนั้นบิดามารดาควรให้เด็กรับรู้เรื่องเพศอย่างเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นเรื่องปกติธรรมดาไม่น่าหวาดกลัวแต่อย่างใด และอวัยวะเพศก็เหมือนอวัยวะอื่น ๆ ที่มีหน้าที่ของมันเอง เนื่องจาก

¹ สุภาวดี ลิมปนาทร, "การตอบคำถามเด็ก ๆ เรื่องเพศและเรื่องน้องคนใหม่," สยามรัฐ (21 กรกฎาคม 2521): 5.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, หน้า 42.

³ บรูโน เบทเทลไฮม์, เพียงความรักเท่านั้นยังไม่พอ, แปลโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522), หน้า 412.

⁴ วันเพ็ญ บุญประกอบ, "มาสเตอร์เบซันในทวารกและเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 18 (เมษายน 2516): 154.

เด็กวัยนี้ยังอยู่ในวัยปฏิเสธ ถ้าผู้ใหญ่ถาม ๆ หรือทำหน้าอย่างรุนแรง เด็กก็จะสนใจที่จะเล่นมากขึ้น ดังนั้นควรทำไม่รู้จัก กับพฤติกรรมการเล่นอวัยวะเพศ และในขณะที่เขวากันก็ควรจะเป็นความสนใจของเด็กไปยังที่อื่นเสีย เช่น ขวนคุย หรือให้เล่นอย่างอื่น เด็กจะหมดความสนใจไปเอง เมื่อเขามีสิ่งอื่นที่น่าสนใจกว่า ถ้าเด็กไม่ยอมหยุดจริง ก็ควรอธิบายให้ฟังถึงผลเสีย เช่น จะเจ็บปวด ถ้าเล่นมาก ๆ จะไม่สุภาพ การอธิบายซ้ำบ่อย ๆ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจไปเอง ¹

ระยะที่ 2 อายุ 5-8 ปี

เมื่อถึงวัยนี้เด็กมีความรู้กว้างขวางขึ้นอีกมาก เพราะเด็กเริ่มออกจากบ้าน ไปสู่สังคมนอกบ้าน ได้มีโอกาสสังสรรค์กับบุคคลหน้าใหม่ ๆ ซึ่งเริ่มมีความสำคัญต่อเด็กขึ้นทุกที เช่น ครู เพื่อนร่วมชั้นและโรงเรียน เป็นต้น เพื่อนใหม่จะให้ความรู้ในแง่ต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เด็กมองภาพชีวิตชัดเจน เด็กจะได้ยิน ได้เห็น ได้ฟัง มากขึ้น โดยการดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฟังวิทยุ และอ่านหนังสือต่าง ๆ มากมาย

พรอยคักกล่าวว่า เด็กวัยนี้อยู่ในระยะพัก (Latency Period) ซึ่งถือว่าเป็นระยะไม่สนใจในเรื่องเพศ แต่ความจริงแล้วเด็กยังคงเพิ่มความสนใจและอยากรู้อยากเห็นเรื่องเพศตลอดมา ทั้งสองเพศต่างเรียนรู้บทบาททางเพศของตน โดยผ่านทางเกม และการละเล่นต่าง ๆ ² เช่น การเล่นยาน โดยมีการสมมติเป็นบิดา มารดา ลูก แล้วทำตัวให้เหมือนบิดามารดาทุกอย่าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการวางรูปแบบให้แก่ตนเองนั่นเอง ³ นอกจากนี้ยังมีการเล่นเกี่ยวกับการแต่งงาน และเรื่องเพศอื่น ๆ เช่นเด็ก

¹ สฤษดิ์ (นามแฝง), "เพศศึกษาสำหรับครอบครัว," รักลูก 1 (มีนาคม 2526): 101.

² สุพจน์ ขวัญมิตร, "ปัญหาทางเพศที่พบบ่อยในวัยเด็กและวัยรุ่น," 364.

³ สแตนเลย์ โกลด์ และ ปีเตอร์ ไอเซน, เด็กวอนสอนผู้ใหญ่, แปลโดย ทิพาวดี เอมะวรรณนะ, พิมพ์ครั้งที่หก. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิยะสาส์น, 2524), หน้า 145-147.

อาจจะเล่นออกลูก เริ่มตั้งแต่เอาตุ๊กตาเข้าไปใส่ไว้ในท้อง แล้วให้เพื่อนสมมติเป็นหมอเอาลูกออก ขณะที่เด็กกำลังชอบเล่นสมมติเด็กมักจะมีคำที่ไม่สุภาพ มาตามบีความารดาเสมอ¹ เด็กบางคนอาจจะเลยไปถึงการเล่นอวัยวะเพศ และอาจจะทดลองพยายามร่วมประเวณีดู²

เด็กวัยนี้ยังสนใจการกำเนิดของทารก แต่เด็กวัย 5-6 ขวบมักจะมีคำถามเป็นจริงเป็นจัง และต้องการเหตุผลมากกว่าเดิม เช่น จะถามว่า "ตอนแรกเด็กเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทั้งต้นจากอะไรก่อน" "เด็กที่อยู่ในมดลูกแม่ จะหายใจได้อย่างไร"³ เป็นต้น การที่เด็กสนใจการเกิดทารกนั้น มดกอาจจะเห็นแม่ตั้งครรภ์ และไม่นานน้องก็จะคลอออกมา จึงเริ่มสนใจว่าน้องมาจากไหน และเกิดขึ้นมาได้อย่างไร⁴

ประสาร พิพย์ชารา ได้กล่าวถึงพัฒนาการความสนใจเรื่องเพศของเด็กวัย 5-8 ปี ไว้ดังนี้

อายุ 5 ปี เริ่มคุ้นกับความแตกต่างของอวัยวะเพศ และไม่สนใจอวัยวะเพศเพิ่มขึ้นอีกแล้ว แต่หันมาจับคู่เพื่อนชายหญิง มีการเล่นสมมติ เป็น พ่อ แม่ สนใจทารกเล็ก ๆ และอยากมีลูกเหมือนผู้ใหญ่

อายุ 6 ปี ชอบแสดงอวัยวะเพศในท้องถิ่น ชอบตั้งชื่อเรียกอวัยวะเพศ สนใจจะแต่งงานกับเพศตรงข้ามและพวกญาติ เด็กชายสนใจเด็กหญิงที่มีอายุน้อยกว่าตนเอง ชอบการอุ้มน้อง และสนใจการคลอของทารก

¹ ประนอม สโรชมาน, จะสอนเพศศึกษาแก่ลูกอย่างไรดี, หน้า 22-24.

² อาเรียม จี. จินอท, รบกับเด็ก, แปลโดย ปรีชา ส่งสัมพันธ์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิยะสาส์น, 2524), หน้า 163.

³ สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและกามารมณ์ในวัยเด็ก, หน้า 158.

⁴ สดุษฎี (นามแฝง), "แม่ครับผมเกิดมาจากตรงไหน," รักลูก 1 (กุมภาพันธ์ 2526): 75.

อายุ 7 ปี มีความสนใจในอวัยวะเพศน้อยลง แต่สนใจในเรื่องบทบาทของหญิงและชาย เป็นระยะสุดท้ายที่เด็กชายและเด็กหญิงเล่นกันอย่างเพื่อน

อายุ 8 ปี สนใจเรื่องเพศ แต่ไม่แสดงออก ชอบแอมคูและหัวเราะก๊ากก สนใจอยากรู้จักเพศและเขียนเกี่ยวกับเรื่องเพศ เด็กชายสนใจเด็กหญิงสวย ๆ ¹

สุภาวดี สิมปนาทร ได้กล่าวถึงความสนใจของเด็กในเรื่องเพศ และน้องคนใหม่ ไว้ดังนี้

อายุ 5 ปี เด็กส่วนมากชอบเพื่อนเล่นที่เป็นเพศเดียวกันกับตนมากกว่าเพื่อนต่างเพศ และชอบทารกที่เป็นเพศเดียวกันกับตน ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงสนใจในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตนเอง เด็กผู้หญิงอาจต้องการมีลูกเอง เด็กบางคนพยายามจินตนาการว่า เมื่อตอนเขาอยู่ในร่างกายมารดาจะรู้สึกอย่างไร เด็กจะมีความคิดเพื่อฝันเมื่อตอนเป็นทารก บึงดาเห็นรูปตอนเด็ก ๆ ของตนเอง มักจะถามความรู้สึกของพ่อแม่ ตอนที่พ่อแม่เป็นทารก เด็กเริ่มกระตือรือร้นในบทบาทของพ่อในการที่ทำให้ทารกเกิด

อายุ 6 ปี คำถามที่เคยถามตอนอายุน้อยกว่านี้ มักจะนำมาถามอีกเช่น "น้องเกิดอย่างไร" "น้องโตในท้องคุณแม่ได้อย่างไร" "น้องออกมาได้อย่างไร" "น้องเจ็บไหม" คำถามจะเพิ่มมากขึ้นในอายุช่วงนี้ เด็กอายุ 6 ปี รู้ว่าทารกเกิดมาหลังจากแต่งงาน แต่ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงไม่ทราบว่าการตั้งครรภ์เกี่ยวข้องกับ การสืบพันธุ์ พ่อแม่ที่ต้องการให้ความกระจ่างในเรื่องนี้ อาจอธิบายเล็กน้อยเรื่องความรักและความอ่อนหวานระหว่างคู่สมรส และความปรารถนาของสามีภรรยาที่อยากจะมีลูก

อายุ 7 ปี เด็กส่วนมากมักแสดงความต้องการให้มารดา มีน้อง เด็กอาจได้รับรายละเอียดเรื่อง ใครสามารถจะมีลูกได้บ้าง แต่เด็กยังสับสนเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับ การเกิด บิดามารดาควรอธิบายอย่างง่าย ๆ

อายุ 8 ปี เด็กจะสุขุมมากขึ้น เด็กมักจะมีคำถามในใจอยู่เสมอ ถ้าเป็นคำถามเรื่องเพศ เด็กจะรอนจนกระทั่งถึงเวลานอน เด็กจะถามกับพ่อแม่ในเรื่องที่สงสัย หรืออาจจะ

¹ ประสาร พิพย์ชารา, พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู, หน้า 117.

หาเวลาอื่นที่เหมาะสมตาม เด็กวัยนี้มักสนใจในรายละเอียด เรื่องการสืบพันธุ์ และวัยนี้สามารถเข้าใจรายละเอียดเรื่องนี้ได้ พ่อแม่ควรอธิบายง่าย ๆ และเป็นความจริง ¹

เด็กวัยนี้มีสิ่งควมกว้างขวางมากขึ้น จึงมีความสนใจและต้องการรู้เรื่องเพศมากขึ้น ดังนั้นเนื้อหาเพศศึกษาที่ควรจะสอนในช่วงวัยนี้ ได้แก่ ความซาบซึ้งในการเกิดมาเป็นมนุษย์ การเจริญเติบโตของร่างกาย การเจริญเติบโตของสัตว์ต่าง ๆ และให้เข้าใจว่า ไข่เจริญเติบโตมาเป็นทารกนั้นต้องอาศัยการผสมจากบิดา อย่างไรก็ตามเนื้อหาที่จะมาสอนเด็ก ควรจะให้อยู่ในขอบข่ายของความสนใจ ความพร้อมและประสบการณ์ของเด็กด้วยเสมอ

ระยะที่ 3 อายุ 9-13 ปี

ระยะนี้อาจเรียกว่าเป็นระยะก่อนวัยรุ่น (Preadolescence) ^{ซึ่ง} ปรอัยคดีว่าเด็กในวัยนี้อยู่ในวัยคาบเกี่ยวระหว่างขั้นระยะพักตัว (Latency Stage) กับขั้นระยะสืบพันธุ์ (Genital Stage) การพัฒนาการขั้นนี้เด็กจะเริ่มสนใจเพศตรงข้าม เริ่มสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ เด็กจะเริ่มเปลี่ยนความคิดไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เริ่มสนใจเรื่องการแต่งงาน การมีเหย้าเรือนหรือครอบครัว ความรู้สึกทางเพศที่มีต่อบิดามารดาที่เคยมีจะหายไป ²

เด็กอายุ 9 ปี สนใจเรื่องอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคลอดบุตรมาก ตัวเด็กเองก็จะกระตือรือร้นเรื่องอวัยวะของตนเองว่าจะอะไรเปลี่ยนหรือจะเปลี่ยนแปลงในร่างกายของเขา ³ และไม่ต้องการให้ใครเห็นเวลาไม่สวมเสื้อผ้า ไม่ชอบแสดงตัว

¹ สุภาวดี ลิ้มปนาทร, "การตอบคำถามเด็ก ๆ เรื่องเพศและเรื่องน้องคนใหม่," : 5

² แคลวิน เอส. ฮอลด์, พื้นฐานทฤษฎีจิตวิเคราะห์, แปลโดย กิติกร มีทรัพย์, หน้า 165.

สนใจคำศัพท์เกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น เริ่มแยกเพศ แต่ถาเด็กหญิงและเด็กชายเล่นด้วยกัน ก็จะมีการล่อว่าเป็นคู่รัก (แฟน) กัน ¹

เด็กอายุ 10-11 ปี จะสนใจเพื่อนเพศเดียวกัน และจะเป็นอริกับเพศตรงข้าม เด็กหญิงจะอยู่กับเด็กหญิง และเด็กชายจะรักใคร่กลมเกลียวกันเป็นพิเศษถึงขั้นสาบานเป็นเพื่อนร่วมตายกันทีเดียว แต่อาจล้มเลือนไปได้เมื่อเขาโตขึ้น พ่อแม่อย่ากวักขี้มากเกินไถ่ถ้าเด็กมีเพื่อนไม่ถูกใจพ่อแม่บ้าง ถ้าเข้มงวดเกินไป อาจจะพัฒนานิสัยรักรวมเพศให้กับเด็กได้ ²

เด็กอายุ 12-13 ปี เด็กจะเติบโตเข้าระยะสืบพันธุ์ (Genital Stage) ความสนใจเพศเดียวกันจะค่อย ๆ คลายไป หันไปสนใจเพื่อนต่างเพศมากขึ้น ³ โดยเด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชาย และพยายามทำทุกอย่างเพื่อเรียกร้องความสนใจจากเด็กชาย แต่เด็กชายยังเฉยอยู่ ⁴ และเด็กวัยนี้ต้องการเข้าใจว่าพัฒนาการทางร่างกายและพัฒนาการทางเพศ มีส่วนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ และบุคลิกภาพอย่างไร ⁵ นอกจากนี้ยังสนใจเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ เช่น เด็กหญิงจะสนใจการมีประจำเดือน สนใจส่วนประกอบของอวัยวะเพศหญิง เพราะการที่เด็กหญิงได้มีความรู้เกี่ยวกับรูปร่างและหน้าที่ของอวัยวะอันเป็นส่วนเฉพาะของเพศหญิง มักจะทำให้เกิดความ

¹ ประสาร ทิพย์ธารา, พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู, หน้า 117.

² กิติกร มีทรัพย์ และ วรนุช เหล่าถาวร, คุยกับนักจิตวิทยาเรื่องเด็ก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิยะสาส์น, 2522), หน้า 195-196.

³ วิไลวรรณ วิทย์วิโรจน์, การประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2522), หน้า 40.

⁴ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 66.

⁵ สุโท เจริญสุข, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2515), หน้า 175.

รู้สึกพอใจ และภูมิใจในการที่ได้เกิดมาในเพศของ "มารดาแห่งโลก" ¹ ส่วนเด็กชายสนใจเรื่องฝันเปียก การเกิดน้ำอสุจิ ² นอกจากนี้เด็กยังสนใจ การเกิดลูกฝาแฝด การเกิดของทารก และสนใจในบางส่วนรูปร่างบุคคลอื่นที่ผิดแปลกออกไปจากคนธรรมดา เช่น ปาน ไผ่ ³ เด็กวัยนี้กำลังเริ่มเข้าใจถึงแง่มุมต่าง ๆ ของความรักระหว่างเพศแล้ว ⁴ และยังปรารถนาที่จะร่วมรักกับเพศตรงข้าม สนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แต่งงาน และสร้างครอบครัว ⁵

ความสนใจเรื่องเพศในเด็กวัยนี้ อาจมีที่นำไปในทางหย่อนศีลธรรมบ้าง เด็กจะไม่ค่อยพอใจที่จะทราบแต่เพียงหลักทั่วไปของความรู้อย่างเรื่องเพศเท่านั้น แต่ต้องการรายละเอียดที่ตื่นเต้นน่ากลัว และผิดไปจากธรรมดา พฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นเสมอ และถือว่าเป็นเรื่องปกติ เด็กจะทราบว่ามีการข่มขืนกระทำชำเรา การคบชู้สาว และมีเด็กนอกสมรสเกิดขึ้นบ่อย ๆ เด็กบางคนเข้าใจเรื่องราวเหล่านี้ได้ดี แต่เด็กบางคนก็รู้สึกว่ามีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นเท่านั้นเอง ⁶

เนื่องจากเด็กวัย 9-13 ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาทางเพศอย่างรวดเร็ว เด็กจะมีความกังวลใจ และสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปร่างและจิตใจของตนเอง ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ ดังนั้นการสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กในวัยนี้ ควรจะส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจให้ละเอียดยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาการทางเพศทั้งในด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน

¹ สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและการมรณ์ในวัยเด็ก, หน้า 208.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 215.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 221-225.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 223.

⁵ เสี่ยม พรหมบุญพงศ์ และคณะ, แบบเรียนพลานามัย พ 203,

พ. 204 สุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 109.

⁶ สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและการมรณ์ในวัยเด็ก, หน้า 230.

ระยะที่ 4 อายุ 14-19 ปี

ระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่น (Adolescence) ร่างกายของเด็กจะค่อย ๆ เติบโตจนเกือบเป็นผู้ใหญ่่างเต็มตัวในระยะสุดท้ายของวัยนี้ เด็กจะสนใจร่างกาย และส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น เช่น สนใจเพื่อนเพศตรงกันข้าม สนใจ ทางด้านการแต่งตัวให้เป็นที่ดึงดูดใจของเพื่อนต่างเพศ สนใจอ่านหนังสือ หรือดูภาพยนตร์ ที่เกี่ยวกับความรัก มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง สนทนาเรื่องเพศ และการสำรวจตนเองทางด้านเพศ¹ เป็นต้น

สุพล บุญทรง ได้กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นมีความต้องการที่จะรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ดังนี้

1. ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การมีประจำเดือน การมีน้ำอสุจิ
2. ความรู้เรื่องการรักษาสุขภาพร่างกาย การกำจัดกลิ่นตัว สิว ฝ้า
3. ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารที่ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้สมบูรณ์
4. ความรู้เรื่องในการบริหารร่างกาย
5. ความรู้ในเรื่องการแต่งกาย เพื่อช่วยปกปิดความเก๋ก้าง

และความต้องการที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของวัยรุ่นคือ ความต้องการทางเพศ ซึ่งเป็นความต้องการที่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองที่ถูกต้องแล้วจะเกิดปัญหายุ่งยากมาก²

เอนก อารีพรรค และ สุวิทนา อารีพรรค กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นในระหว่าง อายุ 15-18 ปี จะเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม แต่เพศชายยังคงสนใจ เรื่องเพศโดยไม่มีความรักร่วมด้วย การมีความสัมพันธ์ทางเพศร่วมกับความรักนั้นชาย จะเกิดซำกว่าหญิง ชายบางคนจะมองผู้หญิงที่เป็นคู่ร่วมเพศว่าเป็นผู้หญิงไม่ใช่เสียด้วยซ้ำ

¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, คหกรรมศาสตร์ทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2525), หน้า 93.

² สุพล บุญทรง, จิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 157.

แต่สำหรับหญิงยังต้องการความสัมพันธ์กับชายคนใดคนหนึ่งอย่างถาวร ลักษณะความรักเพศตรงข้ามในวัยรุ่นที่พบบ่อยคือ ความลุ่มหลงแต่ฝ่ายเดียว โดยเฉพาะกับคนที่เขาจะไม่มีวันสมปรารถนาในความรัก เช่น รักครู รักดารารายทาง แต่ความรักเช่นนี้จะเกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น อย่างไรก็ตามวัยรุ่นส่วนใหญ่จะยังไม่มั่นคง หรือความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม แม้ว่าจะมีอารมณ์เพศรุนแรง เด็กชายจะสนใจกางเกงในของพี่สาวหรือน้องสาว ชอบมองคูพี่สาวหรือน้องสาวเวลาแต่งตัว หรือแกะตองตัว และอาจจะหารูปโป๊จากนิตยสารมาเก็บไว้ดู เวลาที่เขาอยู่ในหมู่เพื่อนจะคุยโม้เกี่ยวกับการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง หรือประสบการณ์ทางเพศ การอยู่กับกลุ่มเพื่อนต่างเพศก็เป็นวิธีที่จะช่วยระบายอารมณ์ หรือทำให้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพศตรงข้าม ซึ่งจะช่วยให้มีการปรับตัวให้เข้ากับเพศตรงข้ามได้ดี เพราะฉะนั้นเพศชายจะพอใจที่มีกลุ่มเพื่อนดังกล่าว มากกว่าจะแยกตัวไปมีเพศสัมพันธ์กับคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ¹

จะเห็นแล้วว่า ความสนใจของเด็กทางด้านเพศศึกษาในแต่ละวัยแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ และนอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างเพศ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน เช่น การอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น ก็มีอิทธิพลต่อความสนใจทางด้านเพศศึกษาของเด็กด้วย คนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าเด็กจะเริ่มสนใจเรื่องเพศเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น (อายุเฉลี่ย 14-15 ปี) แต่ผลการวิจัยของแฮมิลตัน (G.V. Hamilton) ที่ได้ ตรงข้ามกับความเข้าใจของประชาชน ซึ่งแฮมิลตันได้ตั้งคำถามไว้ว่า "ท่านระลึกได้หรือไม่ว่าเมื่อท่านเกิดความรู้สึกอยากจูบอยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นครั้งแรกนั้นท่านอายุได้กี่ขวบ" จากผลการวิจัยพบว่า 82 เปอร์เซ็นต์ของเด็กชาย และ 62 เปอร์เซ็นต์ของเด็กหญิง มีความสนใจในเรื่องเพศครั้งแรกเมื่ออายุต่ำกว่า 12 ขวบ แต่เด็กหญิงมีความสนใจเกิดขึ้นช้ากว่าเด็กชายเล็กน้อย แต่ก็ไม่ช้ากว่า 15 ปี ²

¹ เอนก อารีพรรค และ สุวิทนา อารีพรรค, เรียนรู้เรื่องเพศ, หน้า 108-110.

² สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและกามารมณ์ในวัยเด็ก, หน้า 96.

ควยเหตุผลดังกล่าว มาจอร์ ซี ฮูม 1 (Marjorie C. Hume)
จึงมีความเห็นว่าควรสอนให้เด็กรู้จักความจริงที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องเพศทั้งหมดเสีย
ตั้งแต่อ่อนเยาว์เข้าสู่วัยรุ่น (คือก่อนอายุประมาณ 13-14 ปี) เนื่องจากในระบายนั้น
เด็กมีความสามารถในการรับรู้ได้ง่ายมาก และปราศจากการมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับ
ควย

โครงการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

การบรรจุเนื้อหาเพศศึกษาลงในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ก็เพื่อสนองความต้องการของหลักสูตรที่ว่า "ต้องการให้เด็กมีความเข้าใจและปฏิบัติ
ตนในเรื่องเพศได้อย่างถูกต้อง" 2

คนทั่วไปมักเข้าใจว่า การสอนเพศศึกษานั้นควรเริ่มเมื่อเด็กมีอายุย่างเข้า
สู่วัยรุ่น หรือ เด็กอยู่ในระดับมัธยมศึกษาเป็นต้นไป เพราะเป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลง
ทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ แต่ความจริงแล้วการสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กระดับประถม
ศึกษาได้เปรียบกว่าวัยอื่น ๆ สุชาติ โสมประยูร 3 และ ไคแลนเดอร์ 4
(Kilander) ไคแลนเดอร์สนับสนุนการสอนเพศศึกษาในชั้นประถมศึกษาควยเหตุผลดังนี้

1. การสอนเพศศึกษาในชั้นประถมศึกษาไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ เพราะ
เด็กประถมศึกษาจะไม่มีปัญหาทางอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องของการเรียนเหมือนเด็กระดับ
มัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ มาจอร์ ซี ฮูม 5 (Marjorie C. Hume)

1 สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและกามารมณ์ในวัยเด็ก, หน้า 96.

2 กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521, หน้า 210.

3 สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร, เพศศึกษา, หน้า 214-215.

4 Frederick K. Kilander, Sex Education in the Schools
(London: Macmillan, 1970), p. 51.

5 สรรค์ ศรีเพ็ญ, ความรักและกามารมณ์ในวัยเด็ก, หน้า 92.

ที่ว่าควรสอนความจริงเกี่ยวกับเรื่องเพศทั้งหมด ให้แก่เด็กเสียตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยรุ่น เพราะจะทำให้เด็กได้รับรู้อย่างไม่มีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับ

2. เด็กประถมศึกษา อาจได้รับความรู้เรื่องเพศในแง่ผิด ๆ จากแหล่งความรู้ที่ไม่เหมาะสม อาจจะทำให้เด็กมีทัศนคติทางเพศไม่ดี อาจมองเรื่องเพศไปในแง่ร้าย ซึ่งอาจจะแก้ไขได้ยาก

3. เด็กประถมศึกษามีความพร้อมที่จะเรียนรู้เรื่องเพศได้อย่างธรรมชาติ และเรียนเป็นธรรมชาติได้ดีกว่าเด็กระดับมัธยมศึกษา

4. การประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ เด็กส่วนใหญ่ของประเทศ จะมีโอกาสได้เรียน ถ้าหากโรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งจัดสอนเพศศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เอสเทอร์ โครโนนา¹ (Aesthur Corona) นายกสมาคมเพศศึกษา ประเทศเม็กซิโก (Association Mexicana de Education Sexual) มีความเห็นว่า ควรนำเพศศึกษาเข้าสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีโอกาสได้เรียนรู้เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจำเป็นที่ประชาชนควรจะได้เรียนรู้ไว้ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

เลสเทอร์ ดี. โคร และ แอลลิซ โคร (Lester D. Crow and Alice Crow) ได้เสนอ แนวการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาว่า ควรจะประกอบด้วยหลักการทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. การสอนเพศศึกษาในโรงเรียนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง ครูสามารถจะอธิบายให้เด็กเข้าใจได้

2. การสอนเพศศึกษาในโรงเรียน ควรจะเริ่มสอนตั้งแต่วันแรกเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน และทางโรงเรียนควรจะสอนต่อเนื่องกันไปเรื่อยอยู่ในชั้นสูงขึ้น ทั้งนี้ที่บ้านควรร่วมมือกับทางโรงเรียนด้วย

¹ ชัชวาล โอสถานนท์, "เพศศึกษาจะแก้ปัญหาประชากรได้หรือไม่," วารสารประชากรศึกษา 6 (มิถุนายน 2521): 44.

3. โรงเรียนประถมศึกษาจะไม่มีหลักสูตรเพศศึกษาโดยเฉพาะ แต่จะแทรกอยู่ในวิชาต่าง ๆ ที่โรงเรียนสอน ซึ่งจะทำให้มีการเรียนอย่างธรรมชาติ และปกติที่สุด
4. โรงเรียนและที่บ้าน ควรร่วมมือกันศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ
5. การสอนเพศศึกษา เป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของการศึกษา แต่ก็ได้เสนอแนะเนื้อหาเพศศึกษาเป็นรายวิชา
6. พฤติกรรมทางเพศมีผลต่ออารมณ์ของเด็ก ดังนั้นการสอนเพศศึกษาจะต้องเป็นการพัฒนาทัศนคติ และอารมณ์ของเด็กด้วย
7. ครูควรให้คำตอบในเรื่องเพศที่ถูกต้อง แก่เด็กเมื่อเด็กถามและควรจะมีหลักเกณฑ์ในการตอบ ควรใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน
8. อุปกรณ์ในการเรียนเพศศึกษา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ วิหุญ โทรทัศน์ และหนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษาโดยเฉพาะ
9. บ้าน โรงเรียน ชุมชน ต้องช่วยกันปลูกฝังให้เด็กมีทัศนคติที่ดี และเข้าใจในเรื่องเพศศึกษา
10. การสอนเพศศึกษา ครูจะต้องสอนเนื้อหาให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละระดับ และให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็กด้วย ¹

การจัดโครงการสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา อาจแยกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4)

การสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้ ควรจะเป็นการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศ โดยสอดแทรกเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ที่ละเล็กละน้อย และให้สัมพันธ์กันตลอดไป การสอนเพศศึกษาในระดับนี้จะต้องไม่แยกเป็นรายวิชาโดยเด็ดขาด และถ้าเป็นไปได้การสอน

1

เพศศึกษาให้แก่เด็กเล็ก โดยเฉพาะชั้น ป.1-2 ควรจัดเป็นแบบการสอนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Incidental Teaching) และควรจัดสอนในลักษณะ หรือสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ตามความสนใจ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กได้ยิ่งดี ¹

สำหรับเนื้อหาสาระของบทเรียนในวัยนี้ สมาคมสุขภาพของโรงเรียนในอเมริกา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพศศึกษา. ² (The American School Health Association Committee on Health Guidance in Sex Education) ได้กล่าวถึงข้อช่วยในการสอนเพศศึกษาในชั้นต่าง ๆ นับตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสอนตามวุฒิภาวะของนักเรียนแต่ละชั้น เช่น

อนุบาล ถึง เกรด 1 สอนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ให้อวัยวะอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
2. ให้อวัยวะรักษาอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย
3. ให้อวัยวะชีวิตครอบครัว และให้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างครอบครัวของคนและของสัตว์

เกรด 2 เกรด 3 สอนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ให้เข้าใจในการเจริญเติบโตของมนุษย์และสัตว์
2. ให้เข้าใจถึงการสืบพันธุ์

เกรด 4 สอนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. โครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย
2. พันธุกรรม เช่น ความแตกต่างของสีผิว, ผม, ตา ฯลฯ
3. การมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข

¹ สุชาติ โสภประยูร และ วรณี โสภประยูร, เพศศึกษา, หน้า 215.

² The American School Health Association, "Growth Patterns and Sex Education," The Journal of School Health, Vol. XXXVII No. 5a (May 1967): 7-26.

4. การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน
5. การเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม

ปีที่ 1-4 บรรเทา อุตัยทัศน์¹ ได้กล่าวว่าหลักสูตรเพศศึกษา ในระดับประถมศึกษา ควรประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. ให้ความซาบซึ้งในการเกิดมาเป็นมนุษย์
2. ซาบซึ้งถึงความยากลำบากของการเป็นนิคามารดาคน
3. เข้าใจอิทธิพลของอารมณ์ที่มีต่อสุขภาพของร่างกาย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. ให้ความรู้เรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย
2. เรียนรูว่าสัตว์ต่างชนิดกันใช้เวลาในการเจริญเติบโตเป็นสัตว์ต่างกัน
3. ให้เข้าใจซาบซึ้งถึงความสำคัญของความรัก ระหว่างคูครองและการ

ดำเนินชีวิตครอบครัว

4. ให้เข้าใจว่าไข่เจริญเติบโตมาเป็นทารก ต้องอาศัยการผสมจากบิดา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. ช่วยพัฒนาและเพิ่มพูนความรับผิดชอบต่อตนเอง และครอบครัว
2. ให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพ และจิตใจ
3. ให้รู้จักสังเกตอิทธิพลของพันธุกรรมในครอบครัว
4. ให้ศึกษาวงจรชีวิตของสัตว์หลาย ๆ ชนิด รวมทั้งมนุษย์ด้วย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. เรียนรู้ถึงต่อมซึ่งควบคุมการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางร่างกาย

¹ บรรเทา อุตัยทัศน์, "การสอนเพศศึกษาในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา,"
ศึกษาศาสตร์สาร 4 (มิถุนายน 2518): 5-6.

2. ชามซึ่งถึงความไต่เปรียบของสมองมนุษย์ที่มีเนื้อสัณฐานวิทยาของสัตว์
3. ให้เข้าใจถึงความแปลกของการผสมพันธุ์ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ
4. เรียนรู้การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ว่าจะต้องทำงานร่วมกัน
5. อภิปรายถึงความแตกต่างของทารกอันเกิดจากคน ซึ่งต้องได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่เป็นระยะเวลาานาน ซึ่งต่างจากสัตว์ซึ่งพ่อแม่จะดูแลเพียงระยะสั้น ๆ แล้วก็จะอยู่ไต่ด้วยตนเอง

ขงยุทธ กิติโชคนกุล¹ ไต่อ้างถึง ออตตี เซน เจนสัน (Otte Sen Jenson) ไต่เขียนหนังสือ Hand Book on Sex Instruction กล่าวว่าเด็กอายุ 7-10 ปี ควรเริ่มสอนชีววิทยาของการเจริญพันธุ์อย่างง่าย ๆ เช่น เริ่มจากแม่ไก่ ฟักไข่เป็นลูกไก่ เป็นต้น และควรจะให้เด็กเรียนรู้อการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศในค่านร่างกาย เพื่อเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจไว้ล่วงหน้า

อย่างไรก็ไต่เนื้อหาเพศศึกษาที่ครูจะนำสอนควรจะให้อยู่ในขอบข่ายของความสนใจ ความพรอม และประสพการณ์ ของเด็กด้วยเสมอ ครูไม่ควรนำเรื่องเพศที่ครูกิดเองอย่างง่าย ๆ ว่าเด็กควรจะรู้อ หรือครูอยากจะสอนในเรื่องนั้น ๆ มาใช้สอนเด็ก การพิจารณาถึงลักษณะของเด็กและหลักการเบื้องต้นในการสอนเพศศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้ว จะช่วยให้ครูสามารถคิดสินใจไต่ถูกต้อง

2. ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-6)

เด็กระยะนี้กำลังอยู่ในวัยก่อนวัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางค่านร่างกายและจิตใจ ลักษณะหุคิยภูมิทางเพศเจริญ ทำให้เด็กชายกลายเป็นหนุ่ม เด็กหญิงกลายเป็นสาว และความสมบูรณหุคิยภูมิทางเพศจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางอารมณ์ ความคิด ความสนใจ สัมพันธภาพกับบุคคลต่างวัยกับเพื่อนร่วมเพศ เพื่อนต่างเพศ ซึ่งระยะนี้เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพในค่านต่าง ๆ ด้วย ส่วนการสอนเพศศึกษานั้นควรสอนให้ค่อนเนื่องกับระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

¹ ขงยุทธ กิติโชคนกุล, เพศศึกษา, นิตรรคการทางเพศ ณ ศาลาพระเกล้า จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2517, หน้า 101-160.

สมาคมสุขภาพของโรงเรียนในอเมริกา¹ ได้กล่าวถึงขอบข่ายในการสอน
เพศศึกษา ในระดับเกรด 5 เกรด 6 ดังนี้

เกรด 5 สอนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ
2. ความแตกต่างของระบบอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศหญิง และเพศชาย
3. การเกิดของทารก การเกิดลูกฝาแฝด
4. ชีวิตครอบครัว
5. การคบเพื่อน
6. การระวังรักษาอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อให้ทำงานตามหน้าที่

ของมันอย่างสมบูรณ์

เกรด 6 สอนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. เซลล์ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ
2. อารมณ์และการควบคุมอารมณ์
3. การวางแผนชีวิต
4. ความแตกต่างของการเจริญเติบโตของเพศชายและเพศหญิง เช่น
ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชายและเพศหญิง

บรรเทา อุทัยทัศน์² ได้กล่าวว่าหลักสูตรเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ควรประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. เรียนรู้หน้าที่ของต่อมเพศ (Sex Gland) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมและ
ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเพศ ของเพศชายและเพศหญิง

1

The American School Health Association, "Growth Patterns
and Sex Education," : 43-52.

2

บรรเทา อุทัยทัศน์, "การสอนเพศศึกษาในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา," :

2. ให้เข้าใจถึงความสำคัญในการป้องกันอวัยวะจากการบาดเจ็บ
3. ให้เข้าใจว่าเมื่อมีการเจริญเติบโต แล้วต้องมีความรับผิดชอบ
4. ให้ความรู้ว่า สัตว์บางชนิดออกลูกเป็นไข่ และเป็นตัว
5. อภิปรายถึงทัศนคติ และคุณค่าที่สำคัญของการมีคู่ชีวิต

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. เรียนรู้เรื่องการสืบพันธุ์ของมนุษย์ เกิดจากการผสมระหว่างไข่ (Egg) กับสเปิร์ม (Sperm)
2. ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของบิดาในการสืบพันธุ์
3. ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของมารดาในการเลี้ยง

อนุตร

4. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสังคม
5. ศึกษาถึงหน้าที่ของครอบครัวในการอบรมดูแลบุตร
6. อภิปรายถึงการแสดงออกทางอารมณ์ อันเป็นที่ยอมรับและไม่ยอมรับ

จากสังคม

นอกจากนี้ ขงยูทช กิติโชตนกุล¹ อ้างถึง ออตตี เซน เจนสัน (Otte Sen Jenson) กล่าวว่าเด็กอายุ 11-13 ปี ควรเริ่มสอนการเจริญเติบโตของอวัยวะสืบพันธุ์ เช่น การมีประจำเดือน การฝันเปียก และการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เป็นต้น

จะเห็นว่าเนื้อหาเพศศึกษาในระดับนี้ ครูควรจะเน้นในเรื่องการส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจให้ละเอียดยิ่งขึ้น เกี่ยวกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเพศทั้งในค่านกายวิภาค และสรีรวิทยา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะกำลังเกิดขึ้นกับตัวเด็กเอง การสอนเรื่องเหล่านี้มิใช่เรื่องยุ่งยากนัก เพราะเด็กวัยนี้มีความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องเกี่ยวกับชีววิทยาทางค่านสรีรวิทยาของร่างกายโดยทั่วไปอยู่แล้ว²

¹ ขงยูทช กิติโชตนกุล, เพศศึกษา, หน้า 101-160.

² สุชาติ โสสมประยูร และ วรณี โสสมประยูร, เพศศึกษา, หน้า 210.

การเรียนการสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา ครูสามารถใช้เทคนิค
วิธีสอนได้อย่างกว้างขวาง เช่น ครูอาจอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาทางเพศในด้านต่าง ๆ
มากขึ้น เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กเริ่มหันมาสนใจต่อการพูดถกเถียงกันถึงลักษณะ
การเจริญเติบโต และพัฒนาการทางเพศที่เกิดขึ้น หรือ กำลังจะเกิดขึ้นกับตัวเด็กเอง

3. อุปกรณ์ประกอบการสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา

การใช้อุปกรณ์การสอนเพศศึกษา อาจจะเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สอนวิชาต่าง ๆ
ก็ได้ แต่นำมาดัดแปลงลักษณะหรือรายละเอียดให้เหมาะสมกับบทเรียนเพศศึกษา ได้แก่

1. ธารเจริญวิทยาการ
2. ตำราเรียน หรือหนังสือประกอบการเรียนที่ควรจะให้เด็กระดับ
ประถมศึกษาอ่าน ได้แก่
 - 2.1 พิทักษ์ และ กรรมธิการ แปลโดย มะลิ ชดช้อย
 - 2.2 กำเนิดสิ่งมีชีวิต แปลโดย ลีณี คงสิริ
 - 2.3 เพศศึกษา ของ กานันต์ หักคีเจริญ
 - 2.4 จดหมายนายแพทย์ถึงลูกสาว ของ ประยูร เวชพงศ์
 - 2.5 เราเกิดมาจากไหน ของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.6 หัวกระโหลกนี้ แปลโดย วัชรพันธ์ จันทรวง
3. หนังสือพิมพ์ วารสาร และ นิตยสาร
4. เพลง
5. ภาพโฆษณา
6. วิหุ โพรทัศน์
7. ภาพยนตร์ ได้แก่เรื่อง
 - 7.1 Happy Family (การ์ตูน) เสียงภาษาอังกฤษ สี่ธรรมดา
10 นาที ภาพยนตร์จากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย
 - 7.2 Puberty in Boy เสียงภาษาอังกฤษ สี่ธรรมดา
9 นาที 33 วินาที ภาพยนตร์จากบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
 - 7.3 Female Cycle เสียงภาษาอังกฤษ สี่ธรรมดา 7 นาที
23 วินาที ภาพยนตร์จาก บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนทดลอง กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีผู้ใดวิจัยมาก่อน แต่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาในประชากรกลุ่มอื่น ซึ่งพอจะนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาเปรียบเทียบ โดยจะแบ่งผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการสอนเพศศึกษา และด้านความสนใจทางด้านเพศศึกษา

1. การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา

ในประเทศไทยได้มีผู้ทำการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องการสอนเพศศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนี้

บรรเทา อุทัยทัศน์ ได้ทำการศึกษาสำรวจความคิดเห็นของครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อการสอนเพศศึกษา โดยสำรวจความคิดเห็นของครูชายและครูหญิงในโรงเรียนประถมศึกษาของเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 170 คน เป็นชาย 50 คน หญิง 129 คน และในโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 130 คน เป็นชาย 20 คน หญิง 110 คน รวมประชากรที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 309 คน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อที่ครูเห็นด้วย ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไปมีดังนี้

1.1 ครูควรจัดให้นักเรียนได้ทำสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เพื่อจะได้สังเกต การเจริญเติบโต และการแพร่พันธุ์ต่าง ๆ เป็นข้อที่ครูเห็นด้วยมากที่สุดคือ เห็นด้วย ร้อยละ 93.98

1.2 โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนชายหญิง มีโอกาสเรียนและเล่นร่วมกันโดยไม่มีกรแยกเพศ ครูเห็นด้วย ร้อยละ 88.37

2. ข้อที่ครูไม่แน่ใจมากที่สุด ตั้งแต่ ร้อยละ 40 ขึ้นไปมีดังนี้

2.1 ถ้าโรงเรียนจัดการสอนเพศศึกษา จะทำให้ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น ครูไม่แน่ใจ ร้อยละ 77.32

2.2 ถ้าโรงเรียนจัดการสอนเพศศึกษา ผู้ปกครองจะเห็นด้วย ครูตอบไม่แน่ใจ ร้อยละ 57.42

3. ข้อที่ครูไม่เห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป คือ
- 3.1 การเริ่มสอนเพศศึกษา ควรเริ่มสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป ครูไม่เห็นด้วยมากที่สุดคือ ไม่เห็นด้วยร้อยละ 71.98
- 3.2 เพศศึกษาเป็นเรื่องที่ครูควรสอนแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านเพศเท่านั้น ครูไม่เห็นด้วย ร้อยละ 55.94

สรุปความคิดเห็นของครูโดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่าครูมีความเห็นด้วยกับการสอนเพศศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าจะจัดสอนเพศศึกษาควรเริ่มดำเนินการในชั้นประถมศึกษาตอนปลายก่อน เมื่อได้ผลดีแล้วจึงควรดำเนินการในชั้นประถมศึกษาตอนต้นต่อไป

ต่อมาได้มีการสำรวจความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีต่อการสอนเพศศึกษา คือ ชวน กลีกร โดยทำการศึกษาความคิดเห็นจากครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 350 คน (โดยคัดเลือกมาจังหวัดละ 5 คน) ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่โดยส่วนรวมเห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ ดังนี้คือ เพศศึกษาช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในเรื่องธรรมชาติของเพศและพฤติกรรมระหว่างเพศ การเรียนเรื่องเพศศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียน สามารถปรับตัว เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข และเห็นด้วยในเรื่องหลักสูตรเพศศึกษา ครูใหญ่โดยส่วนรวมเห็นว่า ควรจัดหลักสูตรเพศศึกษาใหม่ เนื้อหาทางสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม ให้มากพอๆ กับด้านกายวิภาค และสรีรวิทยา เห็นว่าควรเริ่มสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และไม่ควรสอนแยกเพศ เรื่องที่ไม่เห็นด้วยคือ นักเรียนอาจจะได้ความรู้เรื่องเพศมาจากหลายแหล่ง

1
บรรเทา อุทัยรัตน์, "ความคิดเห็นของครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 166-168.

ด้วยกัน อย่างเพียงพอแล้ว โรงเรียนจึงไม่จำเป็นต้องสอนเพศศึกษา ครูควรแนะนำให้นักเรียนหาความรู้เรื่องเพศจากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือเอกสารต่าง ๆ และไม่เห็นด้วยที่จะสอนเพศศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ห้า เป็นต้นไป ¹

สำหรับในต่างประเทศนั้น เฮเลน คิลเมอร์ ปอมเปียน (Helen Kilmer, Pompian) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโครงการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งได้สำรวจความรู้ ทัศนคติของครู และผู้ปกครอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโปรแกรมเพศศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา พร้อมทั้งสำรวจความรู้ ทัศนคติด้านเพศศึกษาของนักเรียนเกรด 6 ผู้ปกครอง และครู โดยมีวิธีการดังนี้ ให้นักเรียนเกรด 6 จำนวน 62 คน รวมทั้งผู้ปกครองตอบแบบสอบถาม เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จากโปรแกรมเพศศึกษาไปแล้ว 3 ปี ก็ให้ตอบแบบสอบถามนั้นอีกครั้งหนึ่ง ส่วนทัศนคติของครูนั้น ได้จากการเก็บบันทึกไว้ในระหว่างปีแรก ถึงปีสุดท้ายของโครงการ ผลการวิจัยพบว่า

1. ตอนแรกนักเรียน เกรด 6 ส่วนใหญ่มีความรู้ไม่ใคร่ถูกต้องเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ แต่หลังจากเรียนเพศศึกษาไปแล้ว นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษากว้างขึ้น และมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการ
2. เด็กชายมีที่ท่าเปิดเผยที่จะศึกษามากกว่าเด็กหญิง
3. ตอนแรกต้องการเรียนแยกเพศ ไม่อยากให้ผู้ปกครองเข้าเยี่ยมชมชั้น
4. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้การศึกษาเรื่องเพศแก่เด็ก และคิดว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่ดีที่สุดในการให้ความรู้เพศศึกษาแก่เด็ก
5. โครงการนี้โรงเรียนต้องการสนับสนุนจากชุมชน โดยไม่ต้องการที่จะ

¹ ชวน กลีกร, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 55-57.

รมนิคชอบโครงการเพศศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งต่อมาก็ได้พยายามปรับปรุงโครงการนี้ให้ดียิ่งขึ้น¹

เกอร์นี่ (Gurney) ได้ทำการวิจัยเรื่องการยอมรับ การจัดนักเรียน เขาเรียนตามระดับคะแนน และการจัดชั้นเรียนสำหรับวิชาเพศศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งค่านิยมในเรื่องเพศออกเป็น 8 ข้อใหญ่ ๆ แล้วนำเรื่องเหล่านี้ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีอาชีพแตกต่างกัน 6 อาชีพ จำนวน 80 คน ได้แก่ แพทย์ นักการศึกษา สาขาประถมศึกษา นักการศึกษา สาขามัธยมศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ เสมียนพนักงาน และนักกฎหมาย ซึ่งบุคคลดังกล่าวไปประสบปัญหาเรื่องเพศมาก่อน ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนควรรับนิคชอบในการสอนเพศศึกษา
2. การสอนเพศ ควรจะมีการวางแผนต่อเนื่องกัน
3. การสอนเพศศึกษา ควรจะสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป
4. การสอนเพศศึกษา ควรจะสอนรวมกันทั้งชายและหญิง นอกจากบางเรื่องเท่านั้น เช่นการมีประจำเดือน การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง²

พอล บี. เดียร์ท (Paul B. Dearth) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของนักเรียน พ่อ แม่ และผู้เชี่ยวชาญต่อการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน โดย

¹ Helen Kilmer. Pompian, "A Study of the Instruction of a Sex Education Program in Elementary School with an Analysis of the Sexual Knowledge of the Sixth Grade Pupils Involved and of their Attitude and those of their Parents and teachers," Dissertation Abstracts International" 36 No. 9 (March 1970): 3711-A.

² Henry John Gurney, "Acceptable Concepts Grade Placement and Class Organization for Sex Education in School," Dissertation Abstracts International, 1969: 1197: B.

มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความมุ่งหวังของนักเรียน บิดามารดา และผู้เชี่ยวชาญ การสอนเพศศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปีที่ 1 และปีที่ 2 ทั้งชายและหญิงในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสบีช จำนวน 153 คน บิดามารดาของนิสิต จำนวน 77 คน ผู้เชี่ยวชาญในการ สอนเพศศึกษา 68 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญการสอนเพศศึกษามีความ เห็นว่า ควรเริ่มสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ส่วนกลุ่มบิดามารดาของนิสิต และ กลุ่มนิสิต มีความเห็นส่วนใหญ่ว่า ควรเริ่มสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ¹

วอลเตอร์ จี. แมคอินไทร์ (Walter G. McIntire) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทศนครีและศุใหญ่ในรัฐคอนเนคติกัต เกี่ยวกับการศึกษาชีวิตครอบครัวในสหรัฐ อเมริกา ประชากรคือ ศุใหญ่โรงเรียนมัธยม และโรงเรียนทางศาสนาที่สอนวิชาชีพ ทั้งหมด ในปี ค.ศ. 1967 จำนวน 515 คน โดยการใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารส่วนมาก ร้อยละ 80 เห็นด้วยกับการที่โรงเรียนจะต้องสอนชีวิตครอบครัว หรือเพศศึกษา และข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ การสอนชีวิตครอบครัว หรือเพศศึกษา จะต้องสอนต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ²

จากการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จะพบว่า บุคคลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน และควรเริ่มสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล หรือ ระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป สำหรับประเทศไทย ได้บรรจุเนื้อหาเพศศึกษาลงไป

¹ Paul B. Dearth, "Viable Sex Education in the School Expectations of Students, Parents and Experts," The Journal of School Health, XLIV, No.4 (April 1974): 190-193.

² Walter G. McIntire, "Attitudes of Connecticut Principals Principals Toward Family Life Education," The Journal of School Health, XXXIX, No.3 (March 1969): 183-185.

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แล้ว ซึ่งสอดแทรกอยู่ในกลุ่ม วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจทางค่านิยมศึกษา

ในระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับความสนใจของนักเรียนทางค่านิยมศึกษาไว้เลย แต่ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสนใจของนักเรียนที่มีต่อวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเพศศึกษาก็เป็นหัวข้อหนึ่งที่อยู่ในงานวิจัยนี้ด้วย

ในปี พ.ศ. 2507 นงนารถ อินทพิชัย¹ ประภาเพ็ญ ไชยวิเศษ² และ กิติมา เขอร์เจริญ³ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีที่มีต่อวิชาสุขศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 1,800 คน โดยสุ่มระดับชั้นละ 600 คน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สนใจหัวข้อเพศศึกษา 43 เปอร์เซ็นต์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สนใจการศึกษาชีวิตครอบครัว เพศศึกษา 46 เปอร์เซ็นต์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจ

¹ นงนารถ อินทพิชัย, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2507 ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีที่มีต่อวิชาสุขศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507), หน้า 51.

² ประภาเพ็ญ ไชยวิเศษ, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2507 ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีที่มีต่อวิชาสุขศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507), หน้า 57.

³ กิติมา เขอร์เจริญ, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2507 ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีที่มีต่อวิชาสุขศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507), หน้า 106

หัวข้อการศึกษาชีวิตครอบครัว เพศศึกษา 47 เปอร์เซนต์

สำหรับการวิจัยในต่างประเทศนั้น ในปี ค.ศ. 1940 และ 1948 โอลิเวอร์ อี เบิร์ด¹ (Oliver E Byrd) ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย สแตนฟอร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจทางด้านสุขภาพ และอนามัยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3,000 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กสนใจหัวข้ออนามัยทางเพศ เป็นอันดับที่ 2 คือร้อยละ 36.4 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อาร์เทอร์ เจ ลีวีส เจอร์ แอล² (Aurthur J. Lewis, Jr. L.) ซึ่งได้ทำการวิจัยความสนใจทางด้านสุขภาพและอนามัย เมื่อปี ค.ศ. 1947 ของนักเรียนตั้งแต่ เกรด 4 ถึง เกรด 12 จำนวน 3,600 คน ในโรงเรียนต่าง ๆ พบว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทุกระดับต้องการทราบว่า ทำไมบางคนจึงชอบและบางคนจึงไม่ชอบเขา ในเกรด 7 สนใจการเลือกคู่อภิเษก และ ใน ค.ศ. 1950 โจเซฟ อี. แลนแทกนี (Joseph E. Lantagne) ได้ศึกษาความสนใจของเด็กนักเรียนเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษา เพื่อนำผลมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงประมวลการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวนทั้งหมด 3,000 คน จากผลการวิจัยพบว่า เด็กสนใจเพศศึกษา เป็นอันดับ 2 คือร้อยละ 65³ และในปี ค.ศ. 1952 เขาได้ศึกษาความสนใจเรื่องนี้อีก จากเด็ก 1,000 คน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 26

¹ Oliver E. Byrd, "Health Problem of Significance for Course and Curriculum Construction," Research Quarterly (March 1950): 3.

² Aurthur J. Lewis Jr. L., School Health Source Book (Standford University Press, 1955), p. 30.

³ Joseph E. Lantagne, "An Analysis of Health Interest of 3,000 Secondary School Students," Research Quarterly (March 1950): 3.

แห่ง ในรัฐต่าง ๆ 10 รัฐ โดยแยกความสนใจของเด็กหญิงพวกหนึ่ง เด็กชายพวกหนึ่ง พบว่า เด็กชายและเด็กหญิงสนใจมากที่สุดคือ เรื่องเพศศึกษา ¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1972 โลว์อิง ² (Lowing) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการ และความสนใจเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนเกรด 9 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจ ในวิชาเพศศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบิดามารกา แพทย์ เสมียน ครูใหญ่ ครูสอนสุขศึกษา ผู้ให้คำปรึกษา และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการจัดสอนเพศศึกษา ในระดับเกรด 9 การวิจัยครั้งนี้กระทำที่ Mource Country Community School Co-Operation, Indiana ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนสนใจเรื่องกามโรคมากที่สุด สนใจเรื่องการนัดพบระหว่างชายและหญิงน้อยที่สุด
2. นักเรียนสนใจปัญหาเรื่องเพศในสังคม และการศึกษาเรื่องเพศมากกว่าผู้ใหญ่
3. ผู้ใหญ่สนใจปัญหาของเด็กวัยรุ่น การเตรียมตัวเพื่อแต่งงาน พฤติกรรมทางเพศของบุคคลมากกว่านักเรียนเกรด 9
4. เด็กนักเรียนที่ยังไม่มีความรู้เรื่องเพศศึกษา สนใจที่จะเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนมากกว่าภายนอกโรงเรียน
5. เนื้อหาวิชาเพศศึกษาที่นักเรียนต้องการ และสนใจมีความคล้ายคลึงกับเนื้อหาวิชาเพศศึกษาที่ทางโรงเรียนจัด

1

Joseph E. Lantagne, School Health Source Book. (Standford University Press, 1955), pp. 32-35.

2

Lowing Lawrence Francis, "Express Need and Interests and a Basic of Sex Education for Ninth Grade Students," Dissertation Abstracts International 12 (June 1972): 6685-A.

6. โดยทั่วไปแล้วความเห็นเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนเกรด 9 สอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของบิดามารดา และครูสอนสุขศึกษาน้อย มีความคิดเห็นสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้คำปรึกษาน้อยที่สุด ผู้ให้คำปรึกษามีความเห็นไม่สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ

7. การสอนเพศศึกษาบางเรื่อง ควรจะสอนรวมเพศ บางเรื่องควรจะสอนแยกเพศ

แอลเจอลินา ชิเบลวา ¹ (Angelina Shibaeva) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสนใจ และทัศนคติในเรื่องเพศศึกษาของเพศหญิงที่มีระดับอายุต่างกันในกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนหญิง 1,055 คน จากการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนหญิงที่มีอายุ 11-13 ปี หรือ นักเรียนเกรด 5 และ เกรด 6 สนใจเรื่องเพศ 30 เปอร์เซ็นต์
2. นักเรียนหญิงที่มีอายุ 14 ปี หรือนักเรียนเกรด 8 สนใจเรื่องเพศ 64.9 เปอร์เซ็นต์
3. นักเรียนหญิงที่มีอายุ 15-17 ปี หรือนักเรียนเกรด 9 และ เกรด 10 สนใจเรื่องเพศ 31.0 เปอร์เซ็นต์
4. นักเรียนที่มีอายุ 14-16 ปี ในโรงเรียนวิชาชีพ สนใจเรื่องเพศ 34 เปอร์เซ็นต์
5. นักเรียนหญิงที่มีอายุ 17-19 ปี หรือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ระดับสูงขึ้นไป สนใจเรื่องเพศ 55.2 เปอร์เซ็นต์

จากการวิจัยพบว่า เด็กหญิงเมื่อเริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่น และเมื่อเรียนอยู่ในชั้นสูงขึ้นไป จะมีความสนใจเพศศึกษามาก หัวข้อที่นักเรียนหญิงสนใจมากที่สุดคือ ปัญหาความงาม และการพัฒนาการทางเพศ 59.4 เปอร์เซ็นต์ สนใจเรื่อง อนามัยของ

¹

Angelina Shibaeva, "The Sex Education of Girls," International Journal of Health Education XV (March 1972): 171.

การมีประจำเดือน 13.4 เปอร์เซ็นต์ และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ 9.5 เปอร์เซ็นต์ และ ซิเบลวา กล่าวว่ ความสนใจของเด็กหญิงในเรื่องเพศ จะมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการเจริญเติบโต และพัฒนาทางร่างกายของเด็กในแต่ละระดับอายุ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศจะพบว่าทั้งเด็กชาย และเด็กหญิงสนใจในเรื่องเพศศึกษากันมาก ความสนใจเรื่องเพศศึกษาจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางร่างกายของเด็กในแต่ละระดับอายุ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจและสังคม ถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น จะมีอิทธิพลต่อความสนใจในเรื่องเพศศึกษาของเด็กด้วย